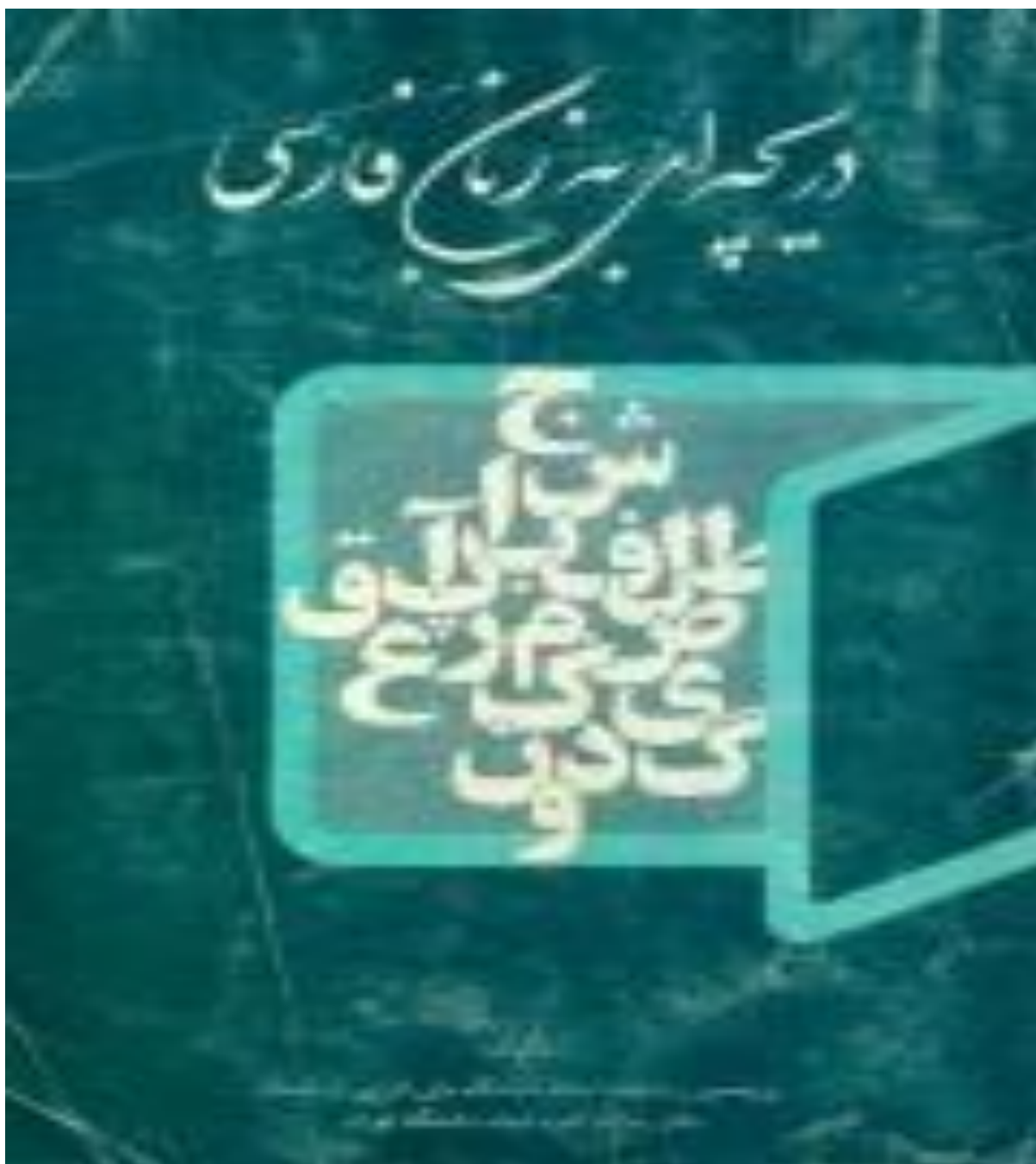

O.MURODQULOV.L.DEHQONOVA

FORS TILI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

O.MURODQULOV. L.DEHQONOVA.

Fors tili
زبان فارسی

Guliston-2010

Murodqulov.O.Dehqonova. L –«Fors tili» fanidan 5 220 100-yoʻnalishi boʻyicha bakalavrlar uchun zamonaviy pedagogik texnologiya asosida tayyorlangan amaliy mashgʻulotlar toʻplami

Ushbu amaliy mashgʻulotlar toʻplami «Fors tili» fani mavzulari boʻyicha amaliy mashgʻulot, mustaqil ish topshiriqlarini oʻz ichiga olgan. Toplamda mavzuga oid nazorat topshiriqlari va yakuniy xulosalar oʻrin olgan.

Amaliy mashgʻulotlar toʻplami Guliston Davlat universiyeti OʻMkning yildagi 03-bayonnomasida nashrga tavsiya etilgan.

Taqrizchilar:

filologiya fanlari nomzodi

dotsentlar J.Abdullayev, B.Toʻychiboyev

So`z boshi

Bo`lajak mutaxassisning kasb malakasini oshirishda zarur bo`lgan asosiy fanlardan biri “Fors tili” fandir. Bu fan yosh mutaxassisning umumiy va kasbiy til madaniyatini oshirishga, tilga ongli munosabatda bo`lishga yordam beradi. Uni amalda savodli, tushunib, me'yoriy talablar asosida yetkazishga tayyorlaydi, xilma-xil matnlarni grammatik tahlil qilishga, baholashga o`rgatadi.

Shunday ekan, Fors tiliga daxldor har bir bo`lim, jumladan, “fonetika, orfografiya, orfoepiya, grafika”ni chuqur o`rgatishning ahamiyati katta. Xususan, bu fanning har bir qismi o`z oldiga qo`ygan maqsadi va vazifasiga ko`ra bir-birini to`ldirib, uzviy bir tizim sifatida amal qiladi.

“ Fonetika“ qismini o`qitishdan maqsad talabada fors tili tovushlarini to`g`ri talaffuz etish, arab-fors alifbosidagi harflarni to`g`ri yozish ko`nikmasini shakllantirishdagi orfografik printsiplarga alohida e'tiborni qaratish, fors tilining qadimdan to hozirgacha qanday yozuvdan foydalanganligini tushuntirish va shunga ko`ra hozirgi fors grafikasining o`ziga xos xususiyatlarini o`rgatishdir.

“Fors tili” fanining fonetika, orfografiya, morfologiya, sintaksis bo`limlari bo`yicha talabalarning bilim, ko`nikma va malakalariga qo`yiladigan talablarni quyidagicha ko`rsatish mumkin:

- 1) har bir bo`limga oid tushunchalarning mazmunini bilish va ulardan nutq amalida foydalana olish;
- 2) har bir mavzu doirasidagi eng so`nggi ilmiy munozaralardan xabardorlik, tavsiya etilgan manbalarni atroflicha o`rganish;
- 3) qo`yilgan muammo yuzasidan mustaqil fikrlay olish;
- 4) tovush va fonema, ular o`rtasidagi farqni ajratish;
- 5) matnlarni mustaqil o`qish va tarjima qilish

Fors tili fanining maqsad va vazifalari.

- 1.1. Fors tili kursining maqsad va vazifalari talabada ilmiy axborot bilan ishlash ko'nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qishga, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olishga o'rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olishlariga erishish.
- 1.2. Talabaga fors tilida imlo qoidalari, so'z yasalihi, o'zak va u orqali so'zlarni topa bilishi, arab imlosidagi matnni bemaol o'qib, tabdil qila olishi, o'zbek tili tarkibidagi arab (fors) so'zlarini tahlil qila olishi kabi talablar qo'yiladi.
1- kursda: Fors tili fonetikasi, grafikasi, sodda yig'iq, sodda yoyiq gaplar izofiy birikmalar, ayrim fe'l shakllarini o'zlashtirish.2- kursda: Fors tili normativ grammatikasini o'zlashtirish. Og'zaki va yozma tarjimalar ko'nikmasini mustahkamlash. Klassik til xususiyatlari bilan tanishtirish.

II.Fanning mazmuni

Amaliy mashg'ulotlar mavzulari, mazmuni va vaqti.

№	Mavzu	Ko'riladigan masalalar mazmuni	Soati	
1	Fors tili haqida Fonetika.	Fors tilining taraqqiyot bosqichlari. Fors tili fonetikasi haqida. Unli tovushlarning tasnifi. Undosh tovushlarning akustik artikulyatsion xususiyatlari.	6	
2.	Fors tili alifboci	Fors tili tovush tarkibi va uning alifboda ifodalanishi, harflarning talaffuzi, ularning yozilishi va o'qilishi, unli va undosh harflar, urfu.Ayirilgan harflar.Qoshilgan harflar.	20	
3.	Fors tilida Morfologiya Ot so'z turkumi	So'z tarkibi. o'zak. Ot, uning grammatik kategoriyalari. Kelishik munosabatlari. Old	28	

		ko`makchilar, ort ko`makchi. Izofa. Egalik qo`shimchalari. Otlarning ko`plik shaklini yasash. Artikllarning ishlatilishi. Imlo qoidalriga amal qilish.		
4.	Sifat so`z turkumi	Asliy va nisbiy sifatlar. Sifat darajalari. Sifat darajalarining yasalishi va ishlatilishiga oid mashqlar.	10	
5.	Olmosh so`z turkumi.	Kishilk olmoshlari. So`roq olmoshlari. O`zlik olmoshi. Birlik olmoshlari. Olmoshlarning qo`llanishiga oid mashqlar	8	
6	Son so`z turkumi	Miqdor sonlar. Tartib sonlar. Numerativlar. Vaqtni ifodalanishi. Sonlarning ishlatilishiga oid mashqlar.	8	
7	Fe'l so`z turkumi.	Fe'lning tarkibiy turlari. Fe'l negizlari. Shaxs- son qo`shimchalari. Old qo`shimchalar. Inkor yuklamasi. Fe'lning grammatik kategoriyalari. Aniq maylga oid fe'l shakllari: o`tgan	34	

		zamon. Natijali o'tgan zamon. Uzoq o'tgan zamon. Hozirgi kelasi zamon. Aniq kelasi zamon. Buyruq mayli shakli. Shart- istak mayliga oid shakllar. Hozirgi kelasi zamon. O'tgan zamon. Modal fe'llar va so'zlar. Fe'l nisbatlari. Aniq nisbat va majhul nisbat. Fe'lning orttirma nisbati. Fe'llarning tuslanishiga oid mashqlar.		
8	Fors tilidagi "Yo"lar	«Yo-ye nisbat», «Yo-ye masdari», «Yo-ye liyoqat»larning qo'llanishiga oid mashqlar	8	
9.	Ravish, Ravishdosh	O'tgan zamon ravishdoshi, hozirgi zamon ravishdoshi. Ravish, ravish turlari. Ravish, ravishdoshlarning qo'llanishiga oid mashqlar.	8	
10	Ko'makchilar	Asosiy, izofali, murakkab ko'makchilar. Ort ko'makchi. Ko'makchilar va ularning ishlatilishiga oid mashqlar	18	
11	Bog'lovchilar	Teng, zidlovchi, juft, ergashtiruvchi bog'lovchilar. Bog'lovchilarning ishlatilishiga oid	6	

		mashqlar		
12	Yuklamalar.	So`roq yuklamalari. Tasdiq yuklamalari. Kuchaytirish, xis- xayajon yuklamalari.	6	
13	So`z birikmalari	Izofiy birikmalar. Predlogli birikmalar. Bitishuvli birikmalar. Murakkab so`z birikmalari. So`z birikmalari va ularning ishlatilishiga doir mashqlar	8	
14	Sodda gap	Bir sostavli va ikki sostavli sodda gaplar Ot kesimli sodda gaplar Gap bo`laklari. Bosh bo`laklar. Ikkinchi darajali bo`laklar. Kesim turlari. Ega va kesim moslashuvi.	10	
15	Qo`shma gap	Bog`langan qo`shma gaplar.	4	
16	Ergash gapli qo`shma gaplar.	Maqsad ergash gap. To`ldiruvchi ergash gap. Payt ergash gap. Aniqlovchi ergash gap. Shart ergash gap. Sabab ergash gap. To`siqsiz ergash gap. Teng bog`langan qo`shma gaplarning tuzilishiga doir mashqlar. Ergash gapli qo`shma gaplarning tuzilishiga doir. mashqlar.	38	

Mustaqil ish topshiriqlari:.

Mustaqil ish topshiriqlari har bir mavzuning yakunida keltirilgan

I -kursda 14 ta

II- kursda 10 ta

Darslik va o'quv qo'llanmalar ro'yxati
Asosiy adabiyotlar:

1. Xalidov B.Z. Uchebnik arabskogo yazo'ka. –T., O'qituvchi, 1977.
2. Talabov E. Arab tili darsligi. -T., O'qituvchi, 1993.
3. Baranov X.K. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Abdusamatov M. Fors tili. –T., O'qituvchi, 1977.
5. Abdusamatov M. Siz forscha so'zlashasizmi? –T., O'qituvchi, 1971

Qo'shimcha adabiyotlar:

- Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1, 2-jildlar. -T., 1998, 2003.
6. Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich. –T., 1994
 7. Talabov E. Arabcha-o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. –T., 1994.
 8. Qurbonbekov A. Fors tili. 10 kitob. –T., 2000.
 9. Gulshan-e forsi. ToshDU, 1975.

3.1 Talabalar mustaqil ishlari:

I-kurs uchun

- 3.1.1 Mo'ttasil va mo'nfasil harflar.
- 3.1.2 Qisqa va cho'ziq unlilarni aniqlash
- 3.1.3 Arab satr usti belgilarini
- 3.1.4 Shamsiy -qamariy harflar
- 3.1.5 So'roq gaplar.
- 3.1.6 Ot kesimli sodda yig'iq gap
- 3.1.7 Izofa va izofa zanjiri
- 3.1.8 Otlarda son kategoriyasi
- 3.1.9 Egalik affikslari zamoyer-e mo'ttasele ضمائر متصله
- 3.1.10 Miqdor va tartib sonlar
- 3.1.11 Fe'l فعل
- 3.1.12. Vaqtning ifodalanishi
- 3.1.13.Egalikning ifodalanishi
- 3.1.14.Payt holi

Asosiy adabiyotlar:

- 1.Abdusamatov M. Fors tili. –T., O'qituvchi, 1977. 28-35 betlar.
- 2.Qurbonbekov A. Fors tili. 10 kitob. –T., 2000. 14-43 betlar
3. Xalilov. Fors tili. Toshkent. «O'qituvchi» nashriyoti. 1992 yil. 16-33 betlar

Qo'shimcha adabiyotlar:

- 1.Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1, 2-jildlar. -T., 1998, 2003.11-38 betlar
- 2.Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich. –T., 1994 8-25 betlar

3. Talabov E. Arabcha-o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. –T., 1994.
 4. Abdusamatov M. Siz forscha so'zlashasizmi? –T., O'qituvchi, 1971
- II-kurs uchun

- 3.1.1. Buyruq fe'li
- 3.1.2. Makollar
- 3.1.3. Siniq ko'plik
- 3.1.4. Izofali murakkab predloglar
- 3.1.5. Hozirgi zamon sifatdash
- 3.1.6. Moze-ye naqli
- 3.1.7. O'tgan zamon natijali fe'li
- 3.1.8. Uzoq o'tgan zamon fe'li
- 3.1.9. Muso Toshmuhammad o'g'li Oybek matni
- 3.1.10. Matn ustida ishlash

Asosiy adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. –T., O'qituvchi, 1977.
2. Abdusamatov M. Siz forscha so'zlashasizmi? –T., O'qituvchi, 1971
3. Xalilov. Fors tili. Toshkent. «O'qituvchi» nashriyoti. 1992 yil.
4. Qurbonbekov A. Fors tili. 10 kitob. –T., 2000. 14-43

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich. –T., 1994
3. Talabov E. Arabcha-o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. –T., 1994.
4. Qurbonbekov A. Fors tili. 10 kitob. –T., 2000.
5. Gulshan-e forsi. ToshDU, 1975.

3.2. Mustaqil ish topshiriqlari:

I-kurs uchun

- 3.2.1. Fors-arab alifbosini yozib ko'rsating, (alifbo tartibida).
- 3.2.2. Shaklan bir xil, nuqtalarning o'rni va soniga ko'ra farqlanuvchi harflarni ajratib yozib ko'rsating.
- 3.2.3. Mo'nfasil harflarni (bir tomondan qo'shilib yoziluvchi) harflarni yozish, ular ishtirokida so'zlarga misollar yozing.
- 3.2.4. Mo'ttasil (har ikki tomondan qo'shiluvchi) harflarni har birini bir necha qatordan yozing
- 3.2.5. . Arab satr usti belgilarini aniqlang.
- 3.2.6. Tashdid va hamza belgilariga tavsif bering.
- 3.2.7. Tanvin va vasla belgini misollar asosida ta'riflang.
- 3.2.8. Arab satr usti belgilarini imlo o'zgarishlarini (belgilang) aniqlang.
- 3.2.9. .Qaratqich va qaralmishni ifodalovchi izofaga oid 10 ta misol toping.
- 3.2.10. Aniqlovchi va aniqlanmish aks etgan izofa ishtirokida 5 ta gap yozing..
- 3.2.11. Izofa imlosini tushuntiring.

3.2.12..Cho'ziq unlilar bilan tugovchi so'zlarda izofa belgisiganday bo'lishini izohlang.

3.2.13.Arab izofasi bilan fors izofasi farqini tushuntiring.

3.2.14.Izofa zanjiridagi so'z tartibini yozing.

3.2.15.Izofa zanjiriga oid 10 ta misol yozing.

Asosiy adabiyotlar:

1.Abdusamatov M. Fors tili. –T., O'qituvchi, 1977. 28-35 betlar.

2. Qurbonbekov A. Fors tili. 10 kitob. –T., 2000. 14-43 betlar

3. Xalilov. Fors tili. Toshkent. «O'qituvchi» nashriyoti. 1992 yil. 16-33 betlar

Qo'shimcha adabiyotlar:

1.Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1, 2-jildlar. -T., 1998, 2003.11-38 betlar

2.Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich. –T., 1994 8-25 betlar

3.Talabov E. Arabcha-o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. –T., 1994.

4.Abdusamatov M. Siz forscha so'zlashasizmi? –T., O'qituvchi, 1971

II-kurs uchun

.

3.2.1.Fors tilida sodda fe'llardan buyruq fe'lining yasalishi.

3.2.2.امدن ; دیدن ; رفتن ; دادن fe'llaridan buyruq fe'li yasang va ular ishtirokida 4ta jumla yozing..

3.2.3. Fors tilida prefiksli fe'llardan buyruq fe'lining yasalishi.

3.2.4.برداشتن ; فراگرفتن ; برگشتن fe'llaridan buyruq fe'li yasang va ular ishtirokida 3ta jumla yozing.

3.2.5. Fors tilida murakkab fe'llardan buyruq fe'lining yasalishi.

3.2.6.قسم خردن ; کار کردن ; استراحت کردن fe'llaridan buyruq fe'li yasang va ular ishtirokida 3ta jumla yozing.

3.2.7.Quyidagi forscha maqollarning o'zbekcha variantini ayting;

a)کوه بکوه نمیرسد آدم بادم میرسد kuh be kuh namirasad odam be odam mirasad.

b)سوخن راست تلخ است suxan- e rost talxast.

v)تشنه در خواب آب میبندد tashne dar xob ob mibinad.

g)بار کج به منزل نمرسد bore kaj be manzel namirasad.

3.2.8. Nuqtalar o'rniga kerakli so'zlarni qo'ying.

رو رو آهسته A) ohesta rav rav.

صبر است ولکن بر شیرین است V) sabrast valikan bar-e .shirinast

یک دست ندارد D) Yek dastnadorad.

دیوار دارد موش دارد E) Divordorad mush.....dorad.

3.2.9.Quyidagi o'zbekcha maqolarning forscha variantini ayting:

A)Holva degan bilan og'iz chuchimaydi.

B)Egri yuk manzilga etib bormaydi

V) Bir gul bilan bahor bo'lmaydi

3.2.10.Berilgan otlardan siniq ko'plik yasang:

مرکز Markaz, کتاب ketob, ملت mellat, دولت duo'lat,
وسیله Vasile. رسم rasm, اثر asar, رجل rajul.

3.2.11.-e bilan tugagan so'zlardan ات -ot affiksi orqali ko'plik yasang:

میوه mive-meva کارخانه korxonne-zavod

روزنامه ruznome-ro'znoma

3.2. 12. درباره dar bore-ye, بواسیطة be vosite-ye درباب dar bo-be izofali murakkab

predloglar ishtirokida jumlar tuzing

Asosiy adabiyotlar

1. Abdusamatov M. Fors tili. –T., O'qituvchi, 1977.

2. Qurbonbekov A. Fors tili. 10 kitob. –T., 2000.

3. Xalilov. Fors tili. Toshkent. «O'qituvchi» nashriyoti. 1992 yil.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1, 2-jildlar. -T., 1998, 2003.

2. Ibrohimov B. O'zbekcha-arabcha so'zlashgich. –T., 1994

3. Talabov E. Arabcha-o'zbekcha-ruscha so'zlashgich. –T., 1994.

4. Abdusamatov M. Siz forsha so'zlashasizmi? –T., O'qituvchi, 1971

1 - Amaliy mashg'ulot

Fors tili fanini o'qitishning maqsad va vazifalari.

Ajratilgan vaqt: 2 soat

Asosiy savollar:

1. Fors tili va uning eroniy tillari orasida tutgan o'rni, fors tilining taraqqiyot davrlari haqida ma'lumot berish.
2. Fors-arab yozuvining ayrim xususiyatlari, fors tili o'qitishning muhim ahamiyati.

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

Ho'rufe mo'nfasele va mo'ttasele, madda, diakritik belgi.

Identiv o'quv maqsadlari:

- 1.1. Fors tilini hind-evropa tillariga mansub eroniy tillar guruhiga kirishi va ba'zi bir fonetik va grammatik xususiyatlariga ko'ra g'arbiy va sharqiy gurppa eroniy tillariga bo'linishini so'zlab beradi.
- 1.2. Fors tilining tarixiy taraqqiyot yo'lini uch asosiy davrini ayta oladi.
- 1.3. Til o'rganish muhim ahamiyatga ega ekanligini asoslaydi.

1-savolning bayoni:

Hozirgi fors tili Eronning davlat va adabiy tilidir. Fors adabiy tilining tayanch dialekti Tehron dialektidir.

Fors tili o'zaro qarindosh bo'lgan boshqa tillar bilan birgalikda hind-evropa tillariga mansub eroniy tillar gruppasiga kiradi.

Eroniy tillar ba'zi bir fonetik va grammatik xususiyatlariga ko'ra g'arbiy va sharqiy gurppa eroniy tillariga bo'linadilar:

1. G'arbiy gurppa eroniy tillariga fors, tojik, baluchi, kurd va Kaspiy bo'yi tillari (gilon, mozandaron, semnon, tolsh, tot) va boshqa tillar kiradi.
2. Sharqiy gurppa eroniy tillariga afg'on (pushtu), osetin, yag'nob va pomir tillari (shug'non, voxon, sanglichi, yazg'ulom, ishkamish, zeboki, munjon) va boshqa tillar kiradi.

Eroniy tillar o'zlarining tarixiy taraqqiyoti namunasida grammatik qurilish va leksik sostav jihatidan bir-birlaridan ancha farq qiladilar.

Hozirgi fors tili o'z yozuviga ega bo'lgan eng qadimiy tillardan biridir.

Fors tilining tarixiy taraqqiyot yo'lini uch asosiy davrga bo'lish mumkin:

1. Qadimgi fors tili (eramizdan ilgari VI-III asrlar).
2. O'rta davr fors tili (eramizning III –VII asrlari).
3. Yangi yoki hozirgi fors tili (IX asrdan shu kungacha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi).

Har bir davr tilining o'ziga xos grammatik xususiyatlari lug'at o'zgarishlari va ma'lum yozuv sistemasi bo'lgan.

Qadimgi va o'rta davr fors tili o'lik til hisoblanib uning grammatik qurilishi va lug'at sostavi haqida bizgacha etib kelgan yozma yodgorliklar orqaligina tushuncha hosil qilishimiz mumkin.

Ma'lumki VII asrda arablar Eron, O'rta Osiyo va ularga qo'shni bo'lgan bir necha mamlakatlarni zabt etadilar. Arablar islom dini bilan bir qatorda o'z madaniyati, tili va yozuvini

keng halq ommasiga zo'rlik bilan sindirishga kirishdilar. Shu tariqa bu o'lkalarda arab alifbosi hukmron yozuv bo'lib qoldi.

VII asrning oxiriga kelib erli xalqlar arab tilida diniy, falsafiy hamda huquq va adabiyotga, meditsinaga oid kitoblar yoza boshlaydilar. Ilmiy va adabiy kitoblarni boshqa tillardan arab tiliga tarjima qilish keng avj oladi. O'qishlar arab tilida olib boriladi. Yozuvda arab alifbosi mustahkam o'rnatilib oladi.

Arablar O'rta Osiyo va Eron xalqlariga o'z til va madaniyatlarini yoyishga va bu xalqlar tilini aloqadan siqib chiqarishga qanchalik jon-jahdlari bilan harakat qilmasinlar, O'rta Osiyo va Eron xalqlari doimo o'z davlat va til mustaqilligi uchun kurashib keldilar va o'z til asoslarini saqlab qoldilar.

IX asrda Eron va O'rta Osiyo xalqlari o'z davlat mustaqilligi va o'z huquqlarini tiklash uchun olib borgan kurashlarida g'olib chiqadilar va arab xalifaligi hukmronligidan ozod bo'lib, o'zlarining markazlashgan Somoniylar davlatini vujudga keltirdilar.

Somoniylar davriy yoki forsiy nomi bilan atalgan mahalliy tilni o'zlarining davlat va adabiy tili deb e'lon qildilar. Davriy tili qadimgi va o'rta davr fors tilining tarixiy taraqqiyoti davomi sifatida shakllandi va arab so'zlari hisobiga o'z leksik sostavini boyitdi. Shunday qilib fors tili tarixida III davr- yangi fors tili davri boshlandi. Dariy tez sur'at bilan taraqqiy etdi, tez vaqt ichida fan va adabiyot uchun asosiy til bo'lib qoldi.

IX-XV asrda O'rta Osiyo xalqlari tarixida ilm, madaniyat, adabiyot va she'riyat yuksak darajaga ko'tarildi.

Bu davrda bir tomondan ijtimoiy fanlar tarix, falsafa va adabiyot keng rivojlangan bo'lsa, ikkinchi tomonidan, tabiiy fanlar-matematika, astronomiya, meditsina fanlari taraqqiy etib, bu sohada olib borilgan ilmiy tadqiqodlar asosida o'lmas asarlar yaratildi. Bu asrlarni yaratgan Muhammad Xorazmiy, Abu Nasr Farobiy va boshqa olimlarning nomlari dunyoga mashhurdir.

Somoniylar davlati barpo bo'lishidan boshlangan besh asrlik davr eron va tojik xalqlari adabiyotining xususan she'riyatining kamolat cho'qqisi sari rivojlangan davri bo'ldi.

Bu davrda o'zining o'lmas asarlari bilan jahon kitobxonlarini maftun etgan Abu Abdullo Rudakiyning lirik she'rlari, Abulqosim Firdavsiyning mashhur «Shohnoma»si, Umar Hayyomning ruboiylari, Sa'diy Sheroziyning «Guliston» va «Bo'ston» asarlari, Nizomiy Ganjaviy va Amir Xisrav Dehlaviyning «Xamsa»lari, Hofizning g'azallari, Abdurahmon Jomiyning «Haft afrang» va boshqa bir qancha shoir va olimlarning asarlari yaratildi.

Muhokama uchun savollar:

- 1.1. G'arbiy gruppada eroniy tillariga qaysi tillar kiradi?
- 1.2. Sharqiy gruppada eroniy tillariga qaysi tillar kiradi?
- 1.3. Fors tilini o'rganish nima uchun filologiya fakulteti talabalari uchun muhim ahamiyatga ega. Izohlang.
- 1.4. Fors tilining tayanch dialekti qaysi?
- 1.5. Fors tilining taraqqiyot yo'li davrlari qaysilar?
- 1.6. Yangi fors tili davrining o'ziga xos jihatlari haqida fikringiz?
- 1.7. Somoniylar davlati davrida adabiyot va san'at, ilm va ma'rifatdagi o'zgarishlar haqida so'zlang?

2-savol bo'yicha dars maqsadi:

Fors –arab yozuvining o'ziga xos xususiyatlari to'g'risida talabalarda tushunchalar hosil qilish.

Identiv o'quv maqsadlari:

- 2.1. Fors yozuvida xat o'ngdan chapga qarab yozilishi va o'qilishini ayta oladi.
- 2.2. Fors tilida bo'g'in ko'chirish yo'qligini, bosh va kichik harflar bo'lmay so'zlar o'rniga ko'ra o'z shakliga ega bo'lishini biladi.
- 2.3. Qisqa unlilar yozuvda tushib qolishini, ular diakritik belgilar bilan berilishini sharhlaydi.

2- savolning bayoni:

Fors-arab yozuvining o'ziga xos xususiyatlari:

1. O'zbek yozuvida xat chapdan o'ngga qarab yozilsa, fors yozuvida esa xat o'ngdan chapga qarab yoziladi va shu tartibda o'qiladi.
2. Fors-arab albosida atoqli otlar va boshlanish uchun maxsus harflar yo'q. Harfning so'zdagi o'rniga ko'ra so'z boshi, so'z o'rta, so'z oxiri va alohida shakllari bor.
3. Fors yozuv sistemasida shu vaqtga qadar tinish belgilarini ishlatish qonunlashtirilmagan. XX asrdan boshlab fors tiliga ba'zi bir tinish belgilar kirib kela boshladi. Nuqta, vergul, (teskari holda) qo'shtirnoq, so'roq alomati (teskari holda) ko'p nuqta, qavs kabi tinish belgilari ishlatilmokda .
4. Fors yozuvida qisqa unlilar yozilmay diakritik belgilarda ifodalanadi, ular yozuvda odatda tushib qoladi, faqat madda belgisi qo'yiladi.
5. O'zbek yozuvida so'zlarni bo'g'inlarga bo'lib, bir satrdan ikkinchi satrga ko'chirish mumkin. Ammo fors tilida bo'g'in ko'chirish mumkin emas. Agar satr oxiridagi so'zni shu satrga sig'dirish mumkin bo'lmasa uni butunlay ikkinchi satrga yozish kerak bo'ladi. Satr ochiq qolmasligi uchun so'zning oxirgi harflarini cho'zibroq yoziladi.

Muhokama uchun savollar:

- 2.1.Fors-arab yozuvining o'ziga xos xususiyatlarini sanab o'ting.
- 2.2.Qisqa unlilar qanday ifodalanadi, diakritik belgi nima?

2 -Amaliy mashg'ulot:

Arab-fors alifbosi.

Ajratilgan vaqt- 6 soat

Dars maqsadi: Talabalarga arab-fors alifbosini o'rgatish, yozish malakasini hosil qilish.

Identiv o'quv maqsadlari:

- 1.1. Arab-fors alifbosi haqida tushunchaga ega bo'ladi.
- 1.2. Alifboni yoza oladi va yoddan aytib beradi.

Ishni bajarish tartibi:

1. Arab-fors alifbosini yozishini o'rgatish.
2. Shaklan bir xil, nuqtalar soni va o'rniga ko'ra farqlanuvchi harflarni yozish.
3. Satr chizig'idan pastga tushmaydigan harflar.
4. Satr chig'idan pastga tushadigan harflar.

Harfning nomi	Harf ifoda etgan tovushlar	Harflarning yozilishi			
		So'z oxirida	So'z o'rtasida	So'z boshida	Alohida holda
Alif	o, a, , e, o'	ا	ا	ا	ا
Be	b	ب	ب	ب	ب
Pe	p	پ	پ	پ	پ
Te	t	ت	ت	ت	ت
Se	s	ث	ث	ث	ث
Jim	j	ج	ج	ج	ج
Chim	ch	چ	چ	چ	چ
He (hoye-ho'tti)	h	ح	ح	ح	ح

Xe	x	خ	خ	خ	خ
Dol	d	د	د	د	د
Zol	z	ذ	ذ	ذ	ذ
Re	r	ر	ر	ر	ر
Ze	z	ز	ز	ز	ز
Je	j	ژ	ژ	ژ	ژ
Sin	s	س	سد	سد	س
Shin	sh	ش	شد	شد	ش
Sod	s	ص	صد	صد	ص
Zod	z	ض	ضد	ضد	ض
To	t	ط	ط	ط	ط
Zo	z	ظ	ظ	ظ	ظ
ayn	() ‘	ع	ع	ع	ع
g’ayn	g’	غ	غ	غ	غ
Fe	f	ف	ف	ف	ف
qof	q	ق	ق	ق	ق
Kof	k	ك	ك	ك	ك
Gof	g	گ	گ	گ	گ
Lom	l	ل	ل	ل	ل
Mim	m	م	مم	م	م

Nun	n	ن	ذ	ذ	ن
Vov	v, u, o'ʻu	و	و	و	و
he (hoye-havvaz)	h	ه	ه	ه	ه

Kerakli adabiyotlar:

1. M.Abdusamatov. Fors tili. Toshkent. «O'qituvchi» nashriyoti. 28-35 betlar.
2. Xalilov. Fors tili. Toshkent. «O'qituvchi» nashriyoti. 1992 yil. 16-33 betlar.
3. R.Jumaniyozov. Eski o'zbek yozuvi. Toshkent. «O'qituvchi» 1989 y. 14-20 betlar.

3-Amaliy mashg'ulot:

Mo'ttasil va mo'nfasil harflar.

Dars maqsadi: Mo'ttasil (qo'shilgan) va mo'nfasil (ayrilgan) harflar haqida ma'lumot berish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. O'zidan oldingi harfga qo'shib, keyingisiga qo'shilmaydigan harflarni ajrata oladi.
2. Har ikki tomondan qo'shib yoziladigan harflar yozuvda 4 xil shaklda bo'lishini biladi.
3. Mo'ttasil harflar 25 ta va mo'nfasil harflar 7 ta ekanligini biladi va bir-biridan farqlaydi.

Kerakli jihozlar: alifbo, darslik, doska, bo'r.

Ishni bajarish tartibi:

1. Harflarni ikki guruhga : mo'ttasil va mo'nfasil harflar guruhiga ajratish.
2. Mo'nfasil (ayrilgan) harflarni 2 xil shaklini yozib mashq qilish.
3. Mo'ttasil (qo'shilgan) harflarni 4 xil shaklini yozish, mashq qilish.
 1. Mo'ttasil harflar. O'zidan oldingi va keyingi harflarga qo'shib yoziladigan harflar 4 xil shaklda yoziladi.
 2. Mo'nfasil harflar. Mazkur harflar o'zidan oldingi harfga qo'shiladi, o'zidan keyingi harfga qo'shilmaydi va yozuvda 2 xil shaklga ega bo'ladi.
4. So'zlar yozishni mashq qilish.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. «O'qituvchi». Toshkent. 30-35 betlar.
2. Xalilov. Fors tili. Toshkent. «O'qituvchi» nashriyoti. 1992 yil.
3. R.Jumaniyozov. Eski o'zbek yozuvi. Toshkent. «O'qituvchi» 1989 y.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1-topshiriq. Fors tilining taraqqiyot davrini tahlil qilish.

- 1.1. Taraqqiyot davrlariga izoh bering.
- 1.2. Fors-arab yozuvining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlang, yozib ko'rsating.

2-topshiriq. Fors-arab alifbosiga tavsif berish.

- 2.1. Fors-arab alifbosini yozib ko'rsating, (alifbo tartibida).
- 2.2. Shaklan bir xil, nuqtalarning o'rni va soniga ko'ra farqlanuvchi harflarni ajratib yozib ko'rsating.
- 2.3. Satr chizig'ida yoziluvchi harflarni alohida, satrdan pastda yoziladigan harflarni alohida yozib ko'rsating.

3-topshiriq. Mo'ttasil va mo'nfasil harflarga ta'rif berish.

- 3.1. Mo'nfasil harflarni (bir tomondan qo'shilib yoziluvchi) harflarni yozish, ular ishtirokida misollar yozing.
- 3.2. Mo'ttasil (har ikki tomondan qo'shiluvchi) harflarni har birini bir necha qatordan yozib chiqing. Ular ishtirokidagi so'zlarga misollar keltiring.

Ushbu topshiriqlar savollariga quyidagi adabiyotlardan javob topasiz:

1. Abdusamatov M. Fors tili. 9-12 bet. 28-35 bet.
2. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. «O'qituvchi». Toshkent. 1989 y. 101-104 bet.
3. Xalilov . Fors tili. «O'qituvchi». Toshkent. 1992 yil. 1-33 betlar.

4-Amaliy mashg'ulot:

Fors tilida qisqa va cho'ziq unlilarning ifodalanishi.

1. Qisqa unlilarni yozuvda ifodalanishi.
2. Cho'ziq unlilarning yozuvda ifodalanishi.

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

Zabar, zir, pish, so'kun, modda.

Dars maqsadi: Talabalarda qisqa va cho'ziq unlilarning yozuvda ifodalanishi bo'yicha tushuncha hosil qilish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Qisqa unlilar yozuvda ifoda etilmay, yozuvda tushirib qoldirishi, diakritik belgilarda ifodalanishini biladi.
2. Cho'ziq unlilarni yozuvda ا -alif, و -vov, ی -yo harflari bilan ifoda etilishini va so'z boshida kelganda bir alif ا orttirilib yozilishini, imlosini biladi.

Kerakli jihozlar:

Doska, bo'r, tablitsa (imloga oid).

Ishni bajarish tartibi:

1. Qisqa unlilarning yozuvda zabar, zir, pish orqali berilishi tushuntiriladi va yozdiriladi.

1-savol bayoni:

Fors tilida qisqa unlilar harflarining usti va ostiga qo'yiladigan harakat deb ataluvchi diakritik belgilar orqali ifoda etiladi. Harakat qaysi harfning ustiga yoki ostiga qo'yilsa, avval harakat qo'yilgan undosh o'qilib, so'ngra harakat talaffuz etiladi.

1. Harf ustiga chiziqcha qo'yish orqali a unli tovushi ifoda etiladi.

Yozuvda - belgisi bilan ifodalanib, fors grammatikasida ز بر -zabar (ustida, tepasida degan ma'noda) deyiladi. Masalan:

من -man-men;

ملح -malax- chigirtka, شب -shab-kechqurun.

2. Harf ostiga chiziqcha qo'yish orqali e tovushi ifoda etiladi.

Yozuvda □ belgisi bilan ifodalanib, fors grammatikasi

زیر -zir (ostida, tagida degan ma'noda) deb ataladi. Masalan: دل -del-yurak, شش -shesh- olti, زمستان -zemeston- qish.

3. Harf ustiga vergul shaklidagi belgi qo'yilib, o' unli tovushi ifoda etiladi.

Yozuvda belgisi bilan ifoda qilinib, fors grammatikasida پیش -pish (old, oldida) deyiladi. Masalan:

هـر -ho'nar-san'at, مرغ -mo'rg', tovuq,

Agar qisqa unlilardan biri so'z boshida kelsa, so'z boshida bir alif orttirilib, zarur bo'lgan diakritik belgi shu alifning usti yoki ostiga qo'yiladi. Bunda alif butunlay talaffuz etilmay, faqat vositachi rolini bajaradi.

اگر -agar, اثر -asar-iz, اسم -esm-ism,

افق - o'fq-ufq, اطاق -o'toq-uy, xona.

Ayn - bilan boshlanuvchi arab so'zlarida diakritik belgi ayn harfining osti yoki ustiga qo'yiladi. Ayn talaffuz etilmaydi.

عقل -aql-aql, علم -elm-ilm, عمر -o'mr-umr,
عـزـر -o'zr-uzr.

2-savol bayoni:

Cho'ziq unlilarning yozuvda ifoda etilishi.

Fors tilida cho'ziq unlilar (o, u, i) ا - alif, و - vov, ی -yo harflari bilan ifoda etiladi. Masalan:

cedo-ovoz, رو -ru- yuz, ماهي -mohi-baliq.

Agar cho'ziq unlilar so'z boshida kelsa, yozuvda cho'ziq unli oldidan bir alif orttirilib yoziladi. Masalan:

آب -ob-suv, آتش otash-olov, او -u-u,
اوت -ut-avgust, ايران -iron-Eron.

Agar و - vov yoki ی - yo so'z boshida alifsiz bo'lsa, v va y undosh tovushlarini ifodalaydi.

وطن -vatan-vatan, يار - yor-yor.
ورزش - varzesh-sport, يخ -yax-yax.

Arab tilidan kirgan so'zlarning boshida ayn va alif harflari birga kelsa, ayn talaffuz etilmay, alif cho'ziq unli o tarzida talaffuz qilinadi. Masalan:

عادل -odel -odil, عالي - oli - oliy,
عاقـل - oqel -aqlli, عاشق -osheq- oshiq.

2. Cho'ziq unlilarning yozuvda ifodalanishini misollar orqali yozdirish, Mashq qilish.

Kerakli adabiyotlar:

- 1.Abdusamadov M. Fors tili.36-40 bet.
- 2.Eski o'zbek yozuvi. Jumaniyozov R. Toshkent. 114-121 betlar.
- 3.Xalilov L .Fors tili .Toshkent. « O'qituvchi».20-24- betlar.

5 –Amaliy mashg'ulot.

Arab satr usti belgilari.

Asosiy savollar:

Arab satr usti belgilari va ularning imlosi.

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

Tashdid, hamza, tanvin, vasla.

Dars maqsadi:

Arab satr usti belgilari haqida ma'lumot berish va ular imlosi bilan tanishtirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Arab satr usti belgilari qaysilar ekanligini biladi.

2. Tashdid, tanvin, hamza va vasla belgilarining imlo qoidalarini farqlay oladi.

Fors tiliga arab harflari bilan bir qatorda, arab satr usti belgilari ham kirib kelgan. Bu belgilar quyidagilardir:

1. تشديد - tashdid (kuchaytirish degan ma'noda) yozuvda ʻ belgisi bilan ifodalanib, harfni takrorlab, o'qishga ishora qiladi. Bunda avval tashdid ostidagi undoshni takrorlab, so'ng tashdid ustidagi harakat o'qiladi. Masalan:

اول - avval- avval, birinchi.
نقاش -naqqosh-naqqosh, rassom.
تبسم -tabasso'm- tabassum.

2. همزه - hamza yozuvida ء - belgisi bilan ifoda etilib, alif, vov, va yo harflari ustiga qo'yiladi, harflar talaffuz qilinmaydi faqat vositachi vazifasini bajaradi.

تاكيد - ta'kid- ta'kidlash
حيات -hey'at- hay'at, grupp
مؤمن -mo'' men-imonli, mo'min

3. تنوين -tanvin faqat arab tilidan kirgan so'zlardagina uchraydi. Yozuvda ʻ belgisi bilan ifodalanib, so'z oxirida vositachi alif ustiga qo'yiladi, va - an tovush birikmasini bildiradi. Masalan:

فورا -fo'uran-tezda, tezlik bilan.
قصد ا - qasdan-qasddan, ataylab.
مسالاً -masalan.
مضمونا -mazmunan.

4. وصل - vasla (qo'shish ma'nosida) belgisi bilan ifoda etilib, arab tilidagi aniqlik artikli al- ال birikmasining birinchi harfi alif ustiga qo'yiladi. Fors tilida vasla murakkab so'zga aylangan ba'zi arab izofiy birikmalarida yoki aniq otlarda uchraydi. Masalan:

المغرب -al-mag'reb - g'arb.
دارلفنون - dor-o'l-fo'nun – universitet.

Muhokama uchun savollar:

1. Qanday arab satr usti belgilarini bilasiz?
2. Hamza belgisining imlo o'zgarishlarini aytib o'ting.
3. O'zbek tiliga ham arab so'zlari orqali ravish vazifasida kelgan so'zlar kirib kelganmi? Misollar keltiring.

Ishni bajarish tartibi:

1. Tashdidli so'zlarga 6 ta misol keltiring.
2. Tanvinli so'zlarning gapdagi vazifasini aniqlang.
3. Fors tilida hamza belgisining xususiyatlarini izohlang.
4. Vasla va tashdid belgisiga tavsif bering.
5. Arab satr usti belgilari ishtirokidagi so'zlarga 10 ta misol keltiring.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamadov M. Fors tili. 45-50 betlar.
2. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. 121-128 betlar.
3. Xalilov. Fors tili. 20-23 betlar.

6-Amaliy mashg'ulot.

Shamsiy va qamariy harflar.

Dars maqsadi: Arab izofasi, shamsiy, qamariy harflar haqida tushuncha hosil qilish, o'qilishidagi o'zgarishlar bilan tanishtirish.

Mavzuga oid tayanch tushunchalar: izofa, shamsiy, qamariy, al artikli. (izofa- qo'shish, bog'lash, shamsiy harflar-quyosh harflari, qamariy –oy, al artikli-aniqlik ko'rsatkichi).

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Arab izofasi nima ekanligini ayta oladi.
2. Shamsiy harflar -quyosh harflariga qaysi harflar kirishini biladi.
3. Qamariy harflar –oy harflariga kiruvchi harflarni biladi.
4. Shamsiy va qamariy harflar ishtirokidagi arab izofasiga misol keltiradi, o'qitilishidagi o'zgarishlarga tavsif bera oladi.

Arab izofasi, shamsiy va qamariy harflar haqida.

Arab alifbosidagi harflar 2 guruhga –shamsiy va qamariy harflar guruhiga bo'linadi. -ho'rufe qamariy (oy harflari) va ho'rufe shamsiy (quyosh harflari). Shamsiy harflar quydagilardir.

ن ل ظ ط ض ص ش س ز ر ذ د ث ت

Qamariy harflarga kiruvchi harflar esa

و م ه ي ك غ ع ف ق ج خ ح ب ا

dir.

Izofa so'zining lug'aviy ma'nosi qo'shish va bog'lash demakdir. Aniqlanmish va aniqllovchi, qaralmish va qaratqich munosabatlarini ifodalovchi tushuncha izofa deb ataladi. Arab izofasi ko'rsatgichi ال al (yoki ul) so'zlarni bir-biriga bog'lashga xizmat qiladi.

Agar al- ال aniqlik ال artiklidan keyin kelgan so'zning birinchi harfi shamsiy harf bilan boshlansa, ال al artiklidagi ل lom talaffuz etilmay, keyingi harf tashdid bilan o'qiladi. Masalan:

السلام - as-salom-assalom.

لغة الترك - lo'g'at-o't turk-turkcha lug'at.

Al artiklidan keyingi harf qamariy harf bo'lsa, al (yoki o'l) to'liq talaffuz qilinadi. Masalan:

محبوب القلوب - mahbub-ul-qo'lub.

الخوارزمي - al-xorazmiy- Xorazmiy.

Ishni bajarish tartibi:

1. Shamsiy harflar guruhini uch qatordan daftaringizga yozing va misollar keltiring.
2. Qamariy harflar guruhini uch qator yozing va yodlang.
3. Izofaga tavsif bering.
4. Arab izofasiga 6 ta misol keltiring.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamadov M. Fors tili. 45-50 betlar.
2. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. 121-128 betlar.
3. Xalilov. Fors tili. 5-20 betlar.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1-topshiriq.

- 1.1. Fors-arab yozuvining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlang.
- 1.2. Fors tilining taraqqiyoti davrlarini aniqlang.

2-topshiriq.

2.1. Fors-arab alifbosidagi harflarni har bir shaklini 4 qatordan yozib mashq qiling.

2.2. Fors-arab alifbosini yodlang.

3-topshiriq.

3.1. Mo'ttasil (qo'shilgan) harflar guruhini aniqlang.

3.2. Mo'nfasil (ayrilgan) harflar guruhini aniqlang, ular ishtirokida so'zlar yozing.

4-topshiriq.

4.1. Zir, zabar, pish qanday belgilar ularga tavsif bering.

4.2. So'kun va madda-diakritik belgilariga ta'rif bering.

4.3. Cho'ziq unlilar yozuvda qaysi harflar orqali beriladi, ular imlosiga ta'rif bering.

5-topshiriq.

5.1. Arab satr usti belgilarini aniqlang.

5.2. Tashdid va hamza belgilariga tavsif bering.

5.3. Tanvin va vasla belgini misollar asosida ta'riflang.

5.4. Arab satr usti belgilarini imlo o'zgarishlarini (belgilang) aniqlang.

6-topshiriq.

6.1. Shamsiy harflar guruhini ko'rsating.

6.2. Qamariy harflar guruhini yozib ko'rsating.

6.3. Izofa nima, unga ta'rif bering.

Ushbu topshiriqlarga quyidagi adabiyotlardan javob topasiz:

1. Jumanioyov R. Eski o'zbek yozuvi. 114-121, 122-128, 129-132 betlar.
2. Xalilov. Fors tili. 5-33 betlar.
3. Abdusamadov M. Fors tili. 9-51 betlar.

Modul bo'yicha yakuniy mashg'ulot:

1. Fors tilining taraqqiyot davri 3 davrga bo'linadi:
 1. Qadimgi fors tili (eramizdan ilgari VI-III asrlar).
 2. O'rta davr fors tili (eramizning III-VII asrlari).
 3. Yangi yoki hozirgi fors tili (IX asrdan boshlab shu kungacha).
2. Fors-arab alifbosining o'ziga xos xususiyatlari.
 - a) Yozuv o'ngidan chapga qarab yoziladi va shunday o'qiladi.
 - b) Fors-arab yozuvida bosh harf yo'q;
 - v) Fors tilida bo'g'in ko'chirish yo'q;
 - g) Harflar so'zdagi o'riniga ko'ra so'z boshi, so'z o'rta, so'z oxiri va alohida ko'rinishiga ega.
 - d) Hech qanday tinish belgilar yo'q, XX asrdan boshlab ba'zi bir tinish belgilar kirib kelgan.
3. Arab alifbosi 28 harfdan iborat bo'lib, forslar o'z spetsifik tovushlarini ifodalash uchun qo'shimcha ravishda quyidagi 4 harfni kiritganlar:
پ -pe, چ -chim, ژ -je, گ -gof.
Natijada fors-arab alifbosida 32 harf hosil bo'lgan.
4. Fors alifbosidagi harflar yozuvda bir-biriga qo'shilish va qo'shilmasligiga ko'ra 2 guruhga bo'linadi:
 - a) Ho'rufe mo'ttasele (qo'shilgan harflar), ular 25 ta bo'lib, o'zidan oldingi va o'zidan keyingi harfga qo'shib yoziladi, 4 xil shaklga ega bo'ladi.
 - v) Ho'rufe mo'nfasele (ayrilgan harflar), ular 7 ta bo'lib, o'zidan oldingi harfga qo'shib, keyingisiga qo'shilmaydi, yozuvda 2 xil shaklga ega bo'ladi.
5. Fors tilida a, e, o' qisqa unlilari yozuvda ifoda etilmaydi, ular harakat deb nomlanuvchi diakritik belgilar orqali beriladi.
6. Cho'ziq unlilar alif, vov va yo harflari orqali ifodalanadi.¹ –o, و - u, ی - i.
7. Zabbar –a qisqa unlisini ifoda etadi, yozuvda harf ustiga chiziqcha qo'yish bilan ifodalanib keladi (ustida, tepasida degan ma'noni bildiradi). Maslan:

- من -man-men. ملح -malax-chigirtka, مادر -modar-ona.
8. Harf ostiga chiziqcha qo'yish orqali e qisqa unlisi ifoda etiladi (). Fors grammatikasida ز-زير (ostida, tagida degan ma'noda) deb ataladi.
- دل -del-yurak; زمستان -zemeston-qish.
9. Harfning ustiga vergul shaklidagi belgini qo'yish orqali o' unli tovush ifoda etiladi. Yozuvda belgisi bilan ifoda qilinib, fors grammatikasida پيش -pish (old, oldida) deyiladi.
- شتر -sho'to'r-tuya. هنر -ho'nar.
10. تشديد -tashdid (kuchaytirish degan ma'noda) yozuvda belgisi bilan ifoda etilib, harfni takrorlab (ikkilantirib) o'qishga ishora qiladi.
- Masalan: اول -avval- birinchi; محله -mahalle-mahalla. نقاش -naqqosh-rassom.
11. همزه -hamza yozuvda ع belgisi bilan ifoda etiladi, bo'g'in ajratuvchi vazifani bajarib, kichik pauza qilishga ishora qiladi.
- مسول -mas'ul-mas'ul جرات -jur'at-jur'at.
12. تنوين -tanvin faqat arab tilidan kirgan so'zlardagina uchraydi. Tanvin belgisi bilan beriladi, talaffuzda -an tovush birikmasini bildiradi. Tanvinli so'zlar fors tilida ravish vazifasida keladi. Masalan: قَبْلًا -qablan-ilgari, oldin.
- فَصْدًا -qasdan-qasddan, bilib turib.
13. وصله -vasla (qo'shish ma'nosida) belgisi bilan ifodalanib, arab tilidagi al anqlik artiklining alif harfi ustiga qo'yiladi. Fors tilida vasla arab izofiy birikmalarda yoki aniq otlarda uchraydi. المغرب -al-marg'ab-g'arb.
- دارلِفُون -dor-o'l-fo'nun-universitet.
14. سكون -so'kun (tinchlik, to'xtash degan ma'nosida) yopiq bo'g'inni bildiradi, yozuvda belgisi bilan ifoda etiladi. Masalan: بَلْبُل -bo'lbo'l-bulbul.
- فرزند -farzand.

Nazorat savollari:

1. Fors adabiy tilining tayanch dialekti qaysi dialekt hisoblanadi?
2. Fors tili qaysi gruppaga eroniy tillariga kiradi? G'arbiy, sharqiy?
3. Fors tilining tarixiy taraqqiyoti yo'lini nechta davrga bo'lish mumkin.
4. Fors-arab alifbosi necha harfdan iborat?
5. Mo'ttasil harflar qaysilar?
6. Mo'nfasil harflar qaysilar?
7. Fors tilida qisqa unlilar qanday ifoda etiladi?
8. Fors tilida cho'ziq unlilar qanday ifodalanadi?
9. Qanday arab satr usti belgilarini bilasiz?
10. Zir belgisi qanday belgi, u qaysi tovushni bildiradi?
11. Zabar belgisi qanday belgi, u qaysi qisqa unlini bildiradi?
12. Pish qanday belgi?
13. Sokin qanday belgi?
14. Tashdid qanday arab satr usti belgisi?
15. Tanvin qanday belgi, u nimani anglatadi?
16. Vasla belgisi qanday belgi?
17. Hamza belgisi qanday belgi?
18. Madda nima?
19. Shamsiy harflar nechta, ular qaysilar?
20. Qamariy harflar nechta, qaysilar?
21. Cho'ziq unli so'z boshida kelsa, qanday yoziladi?
22. Qisqa unli so'z boshida kelsa, qanday imlo o'zgarishi ro'y beradi?
23. Harflar so'zdagi o'rniga ko'ra necha shaklga ega, ular qaysilar?
24. و vov harfi qanday tovushlarni ifodalaydi va qay holda?
25. ی yo harfi qanday tovushlarni ifodalaydi va qay holda?

26. ◦ - hoye-havvaz harfi qachon h undosh tovushini va qay paytda qisqa e unli tovushini ifoda etadi?
27. Qisqa unlilar imlosi haqida nimalarni bilasiz?
28. Cho'ziq unlilar yozuvda qachon undosh tovushlarni ifodalaydi?
29. Qaysi harflar yozuvda o'zidan oldingi va keyingi harfga qo'shilishi va qo'shilmasligiga ko'ra 2 xil shaklga ega bo'ladi?
30. Qaysi harflar yozuvda 4 xil shaklga ega bo'ladi?

1-Amaliy mashg'ulot.

Ot kesimli sodda yig'iq gap.

Asosiy savollar

1.Ot kesimli soda yig'iq gap.Ko'rsatish va so'roq olmoshlari.

2. است – bog'lamasining yozilishi.

Mavzuga oid tayanch atama va iboralar: -

است -ast -bog'lamasi,go'fto'go', ko'rsatish olmoshi,so'roq olmoshlari.

Dars maqsadi: Fors tilida ot kesimli gapning tuzilishi to'g'risida talabalarda tushunchalar hosil qilish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1.Ot kesimli gapga tavsif bera oladi.

2.Ast- bog'lamasining yozilishi, imlosini biladi.

Kerakli jihozlar: darslik, mavzuga oid tablitsa, doska , bo'r.

Ishni bajarish tartibi:

1.Ko'rsatish va so'roq olmoshlarini misollar asosida tushuntirish va ot kesimli gapning tuzilishi bilan tanishtirish.

Fors tilida gapning eng sodda turi ikki tarkibli ot kesimli gapdir. Bunday gaplar ega va kesimdan iborat bo'ladi. Kesimi fe'ldan boshqa so'z turkumlari bilan ifodalangan gaplar ot kesimli gap deyiladi. Ot kesimli gapda kesimlikni ifodalash uchun ular oxiriga ast - است bog'lamasi qo'yiladi. است -ast bog'lamasi o'zbek tilidagi kesimlik qo'shimchasi –dir ga to'g'ri keladi. Masalan:

Bu bo'rdir –in gach ast. این گچ است

O'zbek tilida kesimlik qo'shimchasi -dir tushib qoladi va yozuvda ifoda etilmaydi.

Lekin fors tilida است - ast bog'lamasi gapda har doim mavjud va yozuvda ifoda etiladi.Masalan:

Bu daftardir -in daftar ast. این دفتر است

Fors tilida asosan ikkita ko'rsatish olmoshi bor. این -in-bu,shu. آن -on-u- o'sha. In olmoshi so'zlovchiga nisbatan yaqin bo'lgan predmetni va on-olmoshi so'zlovchiga nisbatan uzoq bo'lgan predmetni ko'rsatish uchun ishlatiladi.Masalan:

Bu stoldir- in miz ast. - این میز است

U doskadir- on taxte ast. آن تخته است

Fors tilida که - ke-kim, چه -che –nima, so'roq olmoshlari bor. که - ke-so'roq olmoshi insonlar uchun, چه - che- qolgan jonli va jonsiz predmetlar uchun ishlatiladi. Ke va che -so'roq olmoshlari است - ast bog'lamasi bilan birga kelganda ke va che olmoshlarining oxirgi e tovushi bog'lama astning a tovushi bilan qo'shilib,bir cho'ziq i tovushini hosil qiladi.

Kim?-kist? کیست Nima- chist? چیست

In chist-bu nima? این چیست Bu eshikdir. in dar ast. این در است.

On shogerd ast-Uo'quvchidir. آن شاگرد است. On kist?-U kim? آن کیست.

2. Talablar tomonidan bajariladigan mashqlar.

a) Lug'at ustida ishlash.

So'zlashish – go'fto'gu- گفتگو

eshik-dar – در

stol- miz –	میز
stul- sandali –	صندلی
doska – taxte –	تخته
va (bog'lovchi)- va –	و
bo'r- gach-	گچ
rukchka-qalam-	قلم
qalam- medod –	مداد
oq-sefid –	سفید
o'qituvchi-doneshyor-	دانشیار
o'quvchi-shogerd –	شاگرد
yaxshi-xub-	خوب
yomon-bad-	بد
talaba-doneshju-	دانشجو
ishchi-korgar-	کارگر

b) Nuqtalar o'rniga bog'lama qo'yib ko'chiring.

... دانشجو خوب ... , این میز , آن مرد شاگرد ...
 احمد کارگر ... , گچ سفید ... , دانشیار خوب ... , این دانشیار ...

v) Gaplarni fors tiliga tarjima qiling.

Bu nimadir? Bu doskadir. Bu nimadir? Bu bo'rdir. U kimdir. U Ahmaddir. U ishchidir.
 Bo'r oqdir. U talabadir. U yaxshidir. Bu pakadir. U kattadir.

g) Quydagi gaplarni transkripsiya bilan yozing, so'ng tarjima qiling.

احمد کارگر است. آن مرد شاگرد است. این چیست. این در است.
 دانشجو خوب است. قلم بد است. آن کیست. آن دانشیار است.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 53-56 betlar.
2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 37-39 betlar.
3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

2-Amaliy mashg'ulot:

So'roq gapning yasalihi.

Asosiy savollar:

1. So'roq olmoshlari, intonatsiya va so'roq yuklamalari orqali so'roq gapning yasalihi.
2. So'roqni bildiruvchi: چطور - cho'to'ur, چه رنگ - cherang, چکاره - chekore,
 کجا - ko'jo, کدام - ko'dom so'zlari vositasi bilan so'roq gap yasash.

Mavzuga oid tayanch tushunchalar:

Oyo, magar so'roq yuklamalari, ori, bali, tasdiq va naxeyr inkor so'zlari, so'roq so'zlar.

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

Fors tilida so'roq olmoshlari, so'roq yuklamalari orqali so'roq gap yasalihini tushuntirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Fors tilida که ke-kim? va چه che-nima? so'roq olmoshlari orqali so'roq gap yasalihini izohlay oladi.
2. Fors tilida so'roq gap boshida ohang past bo'lib, gap oxirida ko'tarilishini biladi.
3. Gap boshida oyo, magar so'roq yuklamalarini keltirish orqali ham so'roq gap yasalihini ayta oladi.

Ishni bajarish tartibi:

1. 1-savol bo'yicha tushuncha berish.

Fors tilida so'roq gaplar asosan so'roq olmoshlari, intonatsiya, so'roq yuklamalari orqali yasaladi.

a) که -ke چه -che so'roq olmoshlari orqali so'roq gap yasaladi.

Bu kimdir- in کيست -U nimadir- on chist- آن چيست

b) Intonatsiya orqali savol anglashiladi. Bunda gapning oxiri kuchli intonatsiya bilan talaffuz qilinadi.

-In medod ast? Bu qalam? این مداد است؟

v) Gap boshida oyo, - magar –mi so'roq yuklamasini keltirish orqali so'roq gap yasaladi.

Oyo in gach ast. Bu bo'rmi? آیا این گچ است؟

Magar in duxtar doneshju ast? Bu qiz talabami? این دختر دانشجو است؟

Magar - yuklamasi aytilgan fikrga nisbatan shubha, ishonchsizlikni bildiradi. مگر این دختر دانشیار است.

Magar in do'xtar donishyor ast?-Bu qiz o'qituvchimi?(Nahotki,bu qiz o'qituvchi bo'lsa?)

Oyo - magar so'roq yuklamalari kichik pauza bilan ajratib talaffuz qilinadi. مگر , آیا

2. Talabalar tomonidan bajariladigan mashq va topshiriqlar.

1).Quyidagi gaplarni o'qing va o'zbek tiliga tarjima qiling.

بلی این دختر دانشجو است. مگر این دختر دانشجو است؟
احمد کارگر است. آن مرد شاگرد است. این چیست. این در است.
دانشجو خوب است. قلم بد است. آن کیست. آن دانشیار است.
آیا این گچ است؟ بلی این گچ است.

2).Quyidagi gaplarni fors alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling.

In chist? In dar ast, in kog'az ast. On kist? On doneshyor ast? Oyo Ahmad doneshju ast? Bali, Ahmad doneshju ast?

3).So'roq gapning yasallishini izohlang.

2. So'roqni bildiruvchi che rang? - che rang? چه رنگ - cheto'ur, چطور - chekore so'zlari vositasida so'roq gap yasallishini tushuntirish.

1) cheto'ur biror shaxsning hol-ahvolini (yaxshi yo yomon, sog' yo kasal)ekanligini predmet va hodisaning holatini yoki hajm-qiyofasini (eski yoki yangi, katta yoki kichik, chiroyli yoki xunuk ekanligini) bilish uchun ishlatiladi. Masalan:

Ahvole sho'mo cheto'ur ast?Ahvolingiz qanday? -احوال شما چطور است؟

2) predmetning qaysi rangda ekanligini bilish uchun ishlatiladi. Masalan:

qalam qaysi rangda? - مداد چه رنگ است؟

qalam sariqdir. - مداد زرد است

3) chekore biror shaxsning kim bo'lib ishlashini, uning kasbini, nima bilan shug'ullanishni bilish uchun ishlatiladi. Masalan:

Ahmad chekore ast? Ahmad kim? - احمد چکاره است؟

Ahmad vrachdir. - احمد پزشک است

4) -ko'jo predmet yo shaxsning yo'nalishi yoki uning o'rmini bilish uchun ishlatiladi va o'zbek tiliga qayerga? qayerda? qayer? tarzida tarjima qilinadi.

qalam qayerda? - مداد کجا است؟

qalam bu erda - مداد اینجا است

qanday so'zlari orqali ham so'roq gap yasaladi. چگونه qaysi? -کدام؟

sumka qanday? - کیف چگونه است؟

sumka yaxshidir. - کیف خوب است

Talabalar uchun topshiriqlar:

1) Quyidagi savollarga javob bering.

کیف چگونه است؟ مداد کجا است؟ مداد چه رنگ است؟

احوال شما چطور است؟ احمد چکاره است؟ اینجا کجا است؟

Fors tilida so'roq gap qanday usullar orqali hosil qilinadi?

2) Nuqtalar o'rniga tegishli so'roq olmoshlarini qo'yib gaplarni ko'chirib yozing.

این گچ ... است؟ اینجا ... است؟ کیف ... است؟

آیا این مرد ... است؟ این زن ... ؟ دانشجو ... است؟ آن کارگر ... است؟

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 57-64 betlar.
2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 40-42 betlar.
3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil.

3-Amaliy mashg'ulot:

Kishilik olmoshlari ,bog'lamaning tuslanishi.

Dars maqsadi: Ot kesimning tuslanishi bilan tanishtirish mavzu bo'yicha tushuncha hosil qilish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Kishilik olmoshlarini yozib bera oladi.
2. Ot kesimning tuslanishini biladi.
3. Bog'lamaning qisqa va to'liq shakli haqida tushunchaga ega bo'ladi.

Kerakli jihozlar: doska, bo'r, tablitsa (mavzuga oid).

Ishni bajarish tartibi:

1. Kishilik olmoshlari va bog'lamaning tuslanishini tushuntirish.

Fors tilida kishilik olmoshlari quyidagilar:

Jam'e - جمع	Mo'frad - مفرد
mo-biz- ما	man- men - من
sho'mo- siz- شما	to'-sen - تو
onho- ular- آنها	u-u - او
ishon- ular- آنها	vey-u - او

Ot kesimli gapda eganing qaysi shaxs va sonda kelishiga qarab kesim ham ega bilan shu shaxs va sonda moslashadi. Bu holda است ast III-shaxs birlikdan boshqa hamma shaxslarda o'z ekvivalenti hast so'zi bilan almashinadi. Ot kesim tuslanganda III-shaxs birlikda ast bog'lamasiga o'z holicha qolib boshqa hamma shaxslarda shaxs-son qo'shimchalari hast bog'lamasiga qo'shiladi.

Jam'e- جمع	Mo'frad - مفرد
Hastim- هستیم	hastam- هستم
Hastid- هستید	hasti- هستی
Hastand- هستند	ast- است

ما دانشجو هستم Mo doneshju hastim. Biz talabadirmiz.

Bog'lamaning qisqa shaklida III-shaxs birlikdan boshqa hamma shaxslarda shaxs qo'shimchasiga to'g'ri keladi. Masalan:

Jam'e- جمع	Mo'frad - مفرد
1.sh. im - یم	am - م
2.sh. id - ید	i - ی
3.sh. and - ند	ast - است

Bog'lamaning qisqa shakli bevosita ot-kesimning ot qismiga qo'shilib yoziladi. Qisqa e yoki cho'ziq i bilan tugagan so'zlardan so'ng bir l alif otiriladi.

من نویسنده ام Man navisande- am

O va u cho'ziq unlilari bilan tugagan so'zlardan so'ng bir y yo orttirib yoziladi.

Bo'lishsiz shakli hamma shaxslarda نیست nist so'zi orqali to'liq shaklda ishlatiladi.

مفرد- Mo'frad-

Man doneshju nistam- Men student emasman.	من دانشجو نیستم
Tu doneshju nisti- Sen student emassan.	تو دانشجو نیستی
U doneshju nist – U student emas.	او دانشجو نیست

جمع- Jam'e -

Mo doneshju nistim- Biz student emasmiz.	ما دانشجو نیستیم
Sho'mo doneshju nistid- Siz student emassiz.	شما دانشجو نیستید

Onho doneshju nistand- Ular student emaslar.

آنها دانشجو نیستند

Talabalar bajaradigan mashqlar:

a) Lugʻat ustida ishlash:

kasal-noxush-	ناخوش
sogʻlom-solem-	سالم
artist-hoʻnarpishe-	هنرپیشه
yosh-javon-	جوان
qari-pir-	پیر
yoʻzuvchi-navisande-	نویسنده

b) Quyidagi soʻzlarni bogʻlamaning qisqa shaklida shaxs va sonda tuslang.

پزشک - pezeshek-vrach

دانا - dono- donishmand

v) Quyidagi soʻzlarni bogʻlamaning boʻlishsiz shaklida tuslang.

مهندس - injener-

ایرانی -eronlik- ironi-

g) Gaplarni fors tiliga tarjima qiling.

Men ishchiman. Sen injinersan. Biz studentmiz. Ular ham studentlar. Bu qiz vrach. Sen kimsan? Men studentman. Ahmad ham studentdir.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «Oʻqituvchi». 66-75 betlar.
2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «Oʻqituvchi» 42-46 betlar.
3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil.

4-Amaliy mashgʻulot:

Izofa va izofa zanjiri.

Asosiy savollar:

1. Izofa va uning imlosi.
2. Izofa zanjiri.

Mavzuga oid tayanch tushunchalar: izofa, izofa zanjiri, izofiy birikma, moʻzof, moʻzof-un eleyh.

Darsning maqsadi: Talabalarda izofa va izofa zanjir haqida tushuncha hosil qilish.

Identiv oʻquv maqsadlari:

1. Izofa haqida tushunchaga ega boʻladi.
2. Izofa zanjiri va uning imlosi haqida maʼlumot bera oladi.
3. Izofiy birikmalarni tavsiflay oladi.

Ishni bajarish tartibi:

Izofa va izofa zanjirini tushuntirish.

Fors tilida aniqlanmish bilan aniqlovchi yoki qaralmish bilan qaratqich munosabatlari izofa deb ataluvchi urgʻusiz e tovushi orqali ifodalanadi.

Kizil gul - gule surx - گل سرخ

Studentning kitobi – ketobe doneshju - کتاب دانشجو

Fors tili izofiy birikmasida soʻz tartibi oʻzbek tiliga qarama-qarshidir. Oʻzbek tilida avval aniqlovchi soʻng aniqlanmish yoki avval qaratqich soʻng qaralmish kelsa fors tilida esa aksincha avval aniqlanmish soʻng aniqlovchi yoki avval qaralmish soʻng qaratqich keladi. Fors tili grammatikasida izofiy birikmadagi aniqlanmish مضاف moʻzof

va aniqlovchi مضاف اليه moʻzofun-eleyh deb nomlanadi.

Katta stol – miz-e boʻzoʻrg - ميز بزرگ

Izofaning imlosi.

1. Undosh bilan tugagan soʻzlardan soʻng izofa zir belgisi orqali yozilib e deb talaffuz etiladi. Odatda zir belgisi yozuvda tushib qoladi. Talaffuzda esa doimo saqlanadi.

Tilla soat - soate tello - ساعت طلا

Sa'diyning Gulistoni-go'listone Sa'diy - گلستان سعدی

2. e qisqa unlisi bilan tugagan soʻzlardan keyin izofa hamza belgisi orqali yozilib ye deb talaffuz etiladi. Navoiyning Xamsasi

- Xamsa –ye Navoi- حمسه نوائی

Navisanda -ye bo'zo'rg - نویسنده بزرگ

3. Cho'ziq unlilar bilan tugagan soʻzlardan soʻng izofa ی yo harfi orqali yozilib ye deb talaffuz etiladi .

Masalan: gul hidi – bo'yi go'l - بوی گل

Fakultet talabasi - doneshjuye doneshkade دانشجوی دانشکده

Izofiy zanjir fors tilida aniqlanmish bir necha soʻz bilan aniqlanib kelishi mumkin. Izofiy zanjirda aniqlovchi soʻzlar bir-birini aniqlab izohlab va ma'nosini to'ldirib keladilar, hamda o'zaro izofa ko'rsatkichi orqali bog'lanadilar. Masalan:

Doneshju-ye sole avvale doneshkade-ye filo'lo'ji-ye doneshgohe do'vlati -ye Go'liston

دانشجوی سال اول دانشکده فیلولوژی دانشگاه دولتی گلستان

Guliston Davlat universiteti filalogiya fakulteti 1- kurs talabasi.

Aniqlanmish bilan aniqlovchi soʻzlar bir-birlari bilan izofa ko'rsatkichi orqali zanjir kabi bog'lanib keladilar va bir butun izofiy birikmani hosil qiladilar.

Talabalar uchun topshiriqlar:

1. Lug'at ustida ishlash.

Bugun – emruz- امروز

Fakultet – doneshkade- دانشکده

Universitet – doneshgoh- دانشگاه

Issiq – garm- گرم

Barf –qor- برف

Yomg'ir – boron - باران

Yo'l – sol- سال

Opa- singil –hohar خواهر

2. Quyidagi forsiy birikmalarni tarjima qilish.

Til va adabiyot fakulteti, Tehron shahri, mashhur yozuvchi, yaxshi talaba, demokratik partiya, mening singlim, uning kitobi.

3. Quyidagi izofiy birikmalarni izofa imlosiga rioya qilgan holda fors alifbosida yozing.

Barodar-e man, doneshju-ye doneshkade-ye mashhur, shoxnome-ye ferdo'usi, torix-e O'zbekiston.

4. Quyidagi gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 77-80, 85-86 betlar.

2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 51-58 betlar.

3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil.

5--Amaliy mashg'ulot.

Otlarda son kategoriyasi.

Darsning maqsadi. Talabalarda otning ko'pligi haqida tushuncha hosil qilish

Identiv o'quv maqsadlari.

1. Otlarda birlik va ko'plik formasi mavjudligini biladi.

2. –ho qo'shimchasi orqali jonsiz predmetlardan ko'plik yasalişini izohlay oladi.

3. –on qo'shimchasi asosan jonli predmetlardan ko'plik yasalişini sharhlab beradi.

Ishni bajarish tartibi.

1. Otlarning ko'plik shaklini yasalişini tushuntirib berish.

2. Fors tilida ko'plik otlarni birlik shakliga ـان -on ha -ho qo'shimchalarini qo'shish orqali hosil bo'ladi.

Bunda ha -ho qo'shimchasi odatda jonsiz predmetlarni bildiruvchi otlarga, ـان -on esa kishilarning nomini bildiruvchi otlarga qo'shiladi.

Masalan:

ـان -on qo'shimchasi bilan:

Korgar-ishchi - کارگر korgaron-ishchilar- کارگران
shogerd-o'quvchi- شاگرد shogerdon-o'quvchilar- شاگردان

ha-ho qo'shimchasi bilan:

ketob – kitob - کتاب ketobho – kitoblar کتاب ها
shahr – shahar- شهر shahrho –shaharlar- شهر ها

-- on ko'plik qo'shimchasi juftlikni anglatuvchi inson a'zosining nomlariga ham qo'shilishi mumkin.

چشمان - cheshmon- ko'zlar - cheshm - ko'z چشم
لبان - labon - lablar - lab - لب

Hozirgi fors tilida ـان -on qo'shimchasi o'rnida ha-ho ko'plik qo'shimchasi ko'proq ishlatilmokda, ha-ho ko'plik qo'shimchasi ـان -on qo'shimchasi bilan bir qatorda jonli predmetlarga ham qo'shib, ulardan ko'plik yasamoqda.

Do'xtaron -duxtarmo - qizlar دخترها mardho-kishilar- مردها

ـان -on ko'plik qo'shimchasining imlosini o'rgatish.

- 2.1. Birlik formadagi so'z o, u, i, cho'ziq unilardan biri bilan tugagan bo'lsa, son qo'shimchasi ـان -on oldidan ـي orttirilib ـي -yon shaklida yoziladi. Masalan:

doneshju – talaba - دانشجو doneshjuyon – talabalar - دانشجویان

- 2.2. Birlik formadagi so'z ـه -e qisqa unlisi bilan tugagan bo'lsa, son qo'shimchasi oldidan bir g orttirilib gon shaklida o'qiladi. Yozuvda ـه -e tushib qoladi. Masalan.

Bache – bola - بچه bachegon – bolalar - بچگان

Navisande –yozuvchi - نویسنده navisandegon – yozuvchilar - نویسندگان

- 2.3. U tovushi bilan tugagan ba'zi so'zlarga ـان -on ko'plik qo'shimchasi qo'shilganda u tovush u- v kabi talaffuz qilinadi.

abru – qosh - ابرو abruvon – qoshlar - ابرون
Bonu –honim- بانو bonuvon - honimlar - بانوان

Talabalar uchun topshiriqlar.

- 1).Quyidagi so'zlardan ko'plik yasang.

ruznome –ro'znoma- روزنامه
sandali – stul- صندلی
taxte – doska- تخته
sarvat – boylik - ثروت
do'xtar – qiz - دختر
pesar – o'g'il bola - پسر
kas – kishi - کس
dehqon – dehqon - دهقان

- 2).Berilgan so'z birikmalari yordamida jumlar tuzing.

sarvathoye –keshvare mo - mamlakatimiz boyliklari.

cheshmone do'xtar – qizning ko'zlari

shahrho-ye mo – shaharlarimiz

abruvone siyoh – qora qoshlar

- 3).Quyidagi so'z birikmalarini fors tiliga tarjima qiling.

Sinfimiz qizlari, buyuk yozuvchilar, mamlakatimiz dehqonlari, xalk boyligi, honimlar va janoblari, birinchi kurs talabalari, buyuk donishmandlar.

- 4) . Lug'at ustida ishlash.

manzel –uy- منزل

dur – uzoq-	دور
nazdik – yaqin-	نزدیک
holo – hozir-	حالا
chando'm – nechanchi-	چندم
salomat boshid – salomat bo'ling-	سلامت باشید
lo'tfe sho'mo ziyod-	لطف شما زیاد
iltifotingiz uchun rahmat -	از دیدار شما
az diydore sho'mo- sizni ko'rganimdan-	

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 83-84,88-89 betlar.
3. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».
4. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil.

6-Amaliy mashg'ulot

Egalik affikslari- zamoyer-e mo'ttasele - ضمائر متصله

Darsning maqsadi. Talabalarda fors tilidagi egalik affikslari haqida tushuncha hosil qilish

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Zamoyer-e mo'ttaseleni yoddan aytib beradi.
2. Zamoyer-e mo'ttaseleni shaxs- sonlarda tuslay oladi.
3. Zamoyer-e mo'ttasele imlosini tavsiflaydi.

Ishni bajarish tartibi:

1. Fors tilida mavjud egalik affikslarini tushuntirib berish.
Fors tilida egalik, mansubligi ifodalash uchun otlarga quyidagi egalik affikslari qo'shiladi.

مفرد - Mo'frad-birlik.	جمع - Jam' -ko'plik .
م - am	مان - emon
ت - at	تان -- e ton
ش - ash	شان - eshon

Egalik affikslari otlarning oxiriga qo'shilib predmetni qaysi shaxsga tegishli ekanligini ko'rsatadi. Dust -do'st so'zining turlanishi.

مفرد - Mo'frad-birlik.	جمع - Jam' -ko'plik.
Dustam – dustim - دوستم	dustemon – dustimiz - دوستان
Dustat – dusting - دوستت	dusteton – dustingiz - دوستان
Dustash – dusti - دوستش	dusteshon – dustlari - دوستشان

2. Egalik affikslarining imlosini tushuntirish.

2.1 So'z -e qisqa unlisi yoki -i cho'ziq unlisi bilan tugagan bo'lsa, egalik affikslarini oldidan birlik formada alif, ko'plikda esa hamza belgisi qo'yiladi.

xone -uy so'zining turlanishi

مفرد - Mo'frad-birlik.	جمع - Jam' -ko'plik.
hone-am- uyim - خانام	hone –yemon – uyimiz خانمان
hone- at – uying - خانها ت	hone – yeton – uyingiz خانتان
hone –ash – uyi - خانها ش	hone –yeshon – uylari خانشان

2.1 so'z -o yoki -u unlisi bilan tugasa egalik affikslaridan -oldin bir yo - orttiriladi.

ru - yuz so'zining turlanishi.

مفرد - Mo'frad-birlik.	جمع - Jam' -ko'plik.
ruyam - yuzim - رویم	ruyemon -yuzimiz - روبمان
ruyat -yuzing - رویت	ruyeton-yuzingiz - رویتان
ruyash- yuzi - رویش	ruyeshon - yuzlari - رویشان

3.Talabalar bajaradigan mashqlar:

A). Lug'at ustida ishlash:

lebos - kiyim	لباس
---------------	------

hamsoye-	qo'shni	همسايه
xohar	- opa-singil	خواهر
shone	- taroq	شانه
bini	- burun	بینی
abru	- qosh	ابرو
ahvol	- ahvol	احوال
sedo	- tovush , ovoz	صدا
po	- oyoq	پا
amu	- amaki	امو

B). Gaplarni fors tiliga tarjima qiling.

Ismingiz nima? Ismim Farrux . Shahrimiz go'zal.

Qo'shnimiz yozuvchi. Uyimiz uzoq.Do'stingizning ahvoli qanday

Uyingiz o'ayerda? Uyim Furqat ko'chasida joylashgan.

V).Quyidagi gaplarni fors alifbosida yozing va o'zbek tiliga tarjima qiling.

Isme sho'mo chist? Amuyat kist. Xohareton kujo kor mikunad.Ahvole dusteton chetur ast.Doneshyor-e mo ironi ast.Panjare-ye xoneyemon boz ast . Pedareton kist? Ketobeshon kujo ast? Xoneyeton kujo voqe ast.? Medode siyoxat ruye miz st.Esme pesare kucheke hamsoyeyeton chist? Esme pesare kucheke hamsoye mon Sober ast.

Kerakli adabiyotlar.

1.Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 90-93 betlar.

2.Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».

3.Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari.

Modul bo'yicha yakuniy mashg'ulot:

1. Ot kesimli gapda kesimlikni ifodalash uchun ular oxiriga است bog'lamasi qo'yiladi.

O'zbek tilida kesimlik qo'shimchasi -dir tushib qoladi va yozuvda ifoda etilmaydi.Lekin fors tilida است ast bog'lamasi gapda har doim mavjud va yozuvda ifoda etiladi.Masalan: In daftar ast. - این دفتر است 2. Fors tilida asosan ikkita ko'rsatish olmoshi bor. این -bu,shu.

Fors tilida ke kim, چه che -nima so'roq olmoshlari bor. ke-so'roq olmoshi insonlar uchun چه che- qolgan jonli va jonsiz predmetlar uchun ishlatiladi

3.Fors tilida so'roq gaplar asosan so'roq olmoshlari, intonatsiya, so'roq yuklamalari orqali yasaladi

a) ke ke چه che so'roq olmoshlari orqali so'roq gap yasaladi.

Bu kimdir?-؟ این کیست U nimadir-؟ آن چیست

b) Intonatsiya orqali savol anglashiladi. Bunda gapning oxiri kuchli intonatsiya bilan talaffuz qilinadi.

این مداد است In medod ast? Bu qalammi?

v) Gap boshida آیا oyo, مگر magar -mi so'roq yuklamasini keltirish orqali so'roq gap yasaladi.

4. Fors tilida kishilik olmoshlari quyidagilar:

Mo'frad-birlik.	Jam' -ko'pik.	
Mo- biz	- ما	man- men- من
Sho'mo- siz	- شما	to' - sen - تو
Onho- ular	- آنها	u-u- او
Ishon- ular	- آنها	vey-u او

5. Bog'lamaning qisqa shaklida III-shaxs birikdan boshqa hamma shaxslarda shaxs qo'shimchasiga to'g'ri keladi.

6. Bog'lamaning qisqa shakli bevosita ot-kesimning ot qismiga qo'shilib yoziladi.

7. Undosh bilan tugagan so'zlardan so'ng izofa zir belgisi orqali yozilib e deb talaffuz etiladi. Odatda zir belgisi yozuvda tushib qoladi. Talaffuzda esa doimo saqlanadi.

Qisqa e yoki cho'ziq i bilan tugagan so'zlardan so'ng bir alif ottiriladi.

O va u cho'ziq unlilari bilan tugagan so'zlardan so'ng bir yo orttirib yoziladi.

8. Fors tilida aniqlanmish bilan aniqlovchi, qaratqich yoki qaralmish izofa deb ataluvchi urg'usiz e tovushi orqali bog'lanadi.

9. Fors tili izofiy birikmasida so'z tartibi o'zbek tiliga qarama- qarshidir. O'zbek tilida avval aniqlovchi so'ng aniqlanmish yoki avval qaratqich so'ng qaralmish kelsa, fors tilida esa aksincha avval aniqlanmish so'ng aniqlovchi yoki avval qaralmish so'ng qaratqich keladi. Fors tili grammatikasida izofiy birikmadagi aniqlanmish مضاف mo'zof va aniqlovchi مضاف اليه mo'zofun-eleyx deb nomlanadi.

10. Undosh bilan tugagan so'zlardan so'ng izofa zir belgisi orqali ezilib deb talaffuz etiladi. Odatda zir belgisi yozuvda tushib qoladi. Talaffuzda esa doimo saqlanadi.

11. Cho'ziq unlilar bilan tugagan so'zlardan so'ng izofa ی yo harfi orqali yozilib ye deb talaffuz etiladi.

Masalan: gul xidi – buyi gul - بوی گل

12. Aniqlanmish bilan aniqlovchi so'zlar bir-birlari bilan izofa ko'rsatkichi orqali zanjir kabi bog'lanib keladilar va bir butun izofiy birikmani hosil qiladilar.

13. Fors tilida ko'plik otlarni birlik shakliga آن-on va ها-ho qo'shimchalarini qo'shish orqali hosil bo'ladi.

14. Birlik formadagi so'z o, u, i, cho'ziq unlilardan biri bilan tugagan bo'lsa, son qo'shimchasi –on oldidan –y orttirilib, -yon shaklida qo'shiladi.

15. U tovush bilan tugagan ba'zi so'zlarga -on ko'plik qo'shimchasi qo'shilganda u tovushi u-v kabi talaffuz qilinadi.

16. Fors tilida egalik, mansublikni ifodalash uchun otlarga quyidagi egalik affikslari qo'yiladi.

م - am

مان - emon

ت - at

تان - e ton

ش - ash

شان - eshon

17. So'z e qisqa unlisi yoki -i cho'ziq unlisi bilan tugagan bo'lsa, egalik affikslarini oldidan birlik formada alif ko'plikda esa, hamza belgisi qo'yiladi.

18. So'z o - ا yoki u - و unlisi bilan tugasa, egalik affikslaridan oldin bir yo - ی orttiriladi.

Nazorat savollari:

1. Fors tilida ot- kesimli gaplar qaysi bog'lama orqali ifoda etiladi?

2. Ast - است bog'lamasining كه-ke va چه-che so'roq olmoshlariga qo'shilishini tushuntiring.

3. Ot kesimli gaplarga 10ta misol keltiring.

4. Fors tilida surok gaplarning yasaliishi tarifi ayting.

5. Fors tilida so'roq yuklamalari qaysilar?

6. Oxang orqali so'roq gaplar yasaliishiga misollar keltiring.

7. Fors tilidagi so'roq olmoshlarni aytib bering.

8. Chekore چکاره - so'roq so'zi qanday holda ishlatiladi?

9. Cheto'ur چطور so'zi qanday tarjima qilinadi?

10. Rangni bilish uchun qaysi so'roq so'zi ishlatiladi?

11. Fors tilidagi kishilik olmoshlari qaysilar?

12. Fors tilidagi shaxs - son qo'shimchalarini aytib bering.

13. Ot kesimning shaxs- sonda tuslanishiga misollar keltiring.

14. Kist کيست - birikmasini shaxs sonda tuslang.

15. Hast هست - so'zining mustaqil ma'nosi qanday?

16. Boglamaning qisqa shakli qaysilar?

17. Izofa so'zining ma'nosini aytib bering.

18. Izofa nima?

19. Agar so'z undosh bilan tugasa izofa nima orqali ifodalanadi?

20. e- qisqa unlisi bilan tugagan so'zlardan so'ng izofa qaysi belgi orqali ifodalanadi.

21. So'z nima bilan tugasa izofa *ى*-yo harfi bilan beriladi?
22. *مضاف* *mo'zof* nima ?
23. *مضاف اليه* *mo'zofun aleyh* nima?
25. Izofiy birikmadagi so'zlar qanday o'qiladi?
26. Fors tilida ko'plik qaysi qo'shimcha orqali beriladi?
27. *آن* - *on* qo'shimchasining imlosini aytib bering.
28. Fors tilidagi egalik affikslari qaysilar?
29. *هـ* - *e* qisqa unlisi bilan tugagan so'zlardan so'ng imloda qanday o'zgarish bo'ladi?
30. Ko'plik shaklining imlosi haqida tushuncha bering.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamadov M. Fors tili. Toshkent. O'qituvchi. 2006
2. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. Toshkent. O'qituvchi. 1989yil .
3. Xalilov. Fors tili. Toshkent. O'qituvchi. 1992yil.
4. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDU. 2004.

3-Modul

1-Amaliy mashg'ulot:

Buyruq fe'li

Asosiy savollar:

vajh-e amrining yasalishi

vajh-e amrining anglatuvchi ma'nolar.

Mavzuga oid tayanch tushunchalar:

نه ، ماضي نقلي ، است ، خوانده ، حاضر کرده .

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

yasalishini tushuntirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Fe'llardan ماضي نقلي VAJHE AMRI yasay oladi.
 2. ماضي نقلي *vajh-e amrini* shaxs-sonda tuslay oladi.
 3. ماضي نقلي *vajh-e amrini* bo'lishsiz shaklini yasalishini izoxlaydi
- Kerakli jihozlar: Doska, bo'r, tablitsa (imloga oid).

1-savol bayoni:

Fors tilida buyruq fe'li buyurish, iltimos ma'nolarini ifodalaydi. Bunda nutq ikkinchi shaxsga qaratilgan bo'ladi.

Buyruq fe'lining birlik shakli fe'ning hozirgi zamon negiziga be- old qo'shimchasini qo'shish orqali yasaladi. Masalan:

رفتن	raftan	رو	ro'u	برو	bero'u --bor ,ket
خوان	xondan	خوان	xon	بخوان	bexon --o'qi
نوشتن	naveshtan	نویس	navis	بنویس	benavis --yoz

Buyruq fe'lining ko'plik shakli birlik shakliga orqali yasaladi. Masalan:

يد -id shaxs-son qo'shimchasini qo'shish

Birlik			
رفتن	raftan	برو	Bero'u
نوشتن	Naveshtan	بنویس	Benavis

Ko'plik		
بروید	Beravid	Boring,keting
بنویسید	Benavisid	Yozing

Agar hozirgi zamon fe'l negizi cho'ziq **ا** o yoki **و** u unlisi Bilan tugan bo'lsa buyuruq fe'lining ko'plik shaklida shaxs-son qo'shimchasi oldidan bir hamza belgisi ortirilib yozililadi. Masalan:

گو gu - گفتن guftan
فرما farmo - فرمودن farmudan

بگوئید beguid- ayting

بفرمائید befarmoid - buyuring

Buyuruq fe'lida urg'u **به** -be old qo'shimchasiga tushadi. Prefiksli fe'llardan buyuruq fe'li yasalganda **به** -be old qo'shimchasi ko'pincha tushib qolib, shakl jihatdan fe'lining hozirgi zamon shakliga mos keladi:

برگرد bar-gard
برگشتن bar gashtan
برخیز bar-xiz
برخواستن bar-xostan

Qo'shma fe'llardan buyuruq fe'li yasalganda , **به** be- old qo'shimchasi ko'makchi fe'lga qo'shiladi. Maslan:

استراحت بکن - ESTEROHAT KARDAN - استراحت کردن
قسم بخر qASAM BEXO'R - قسم خردن qASAM XO'RDAN

Qo'shma fe'llarda **به** be- old qo'shimchasi tushib qolishi ham mumkin Masalan:

استراحت کن - estroxat kun
قسم خر - qasam xo'r

Mumtoz adabiyotlarda ba'zan buyuruq ma'nosini ifodalash به be o'rniga می mi old qo'shimchasini ishlatish hollari uchraydi.

کار امروز را بفردا مباقی
Kori emruzro be fardo maboqi

Savol va topshiriqlar

1.Fors tiliga tarjima qiling.

- A)Bu kitobni o'qi.
- B)Kutubxonadan kitob keltir..
- V) Fors tilini yaxshi o'rgan.

2.Berilgan FE'LLARNI vajh-e amrida tuslang. گرفتن آوردن ovardan

3.O'zbek tiliga tarjima qiling:

خیلی رنج کشیده و بمقصد رسیده ام

او دروغ گفته است
او مشغول شام خوردن بود

4.Nuqtalar o'rni ga berilgan fellarning mosini qo'yib gaplarni ko'chiring.

گرفته ، ندیده بودم ، گفته ، رسیده ام ، دیدنی ، یاد
کار بودند ، شرکت کردند ، بر گزار گردید بود
آدم ، میبیند ، یاد گرفته است ، بدنیا آمده ، نیاید ، آورده

من این فیلم را

خیلی رنج کشیده و بمقصد
او دروغ است

مراکز فروش کتاب در تاشکند نیز بسیار....بود

مرسومی شعر و ادب در تاشکند. . .

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 53-56 betlar.
2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 37-39 betlar.
3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

:

2-Amaliy mashg'ulot:

درس زبان فارسی

Asosiy savollar:

Matnni o'qish va tarjima qilish.

Matnn bo'yicha og'zaki suhbat .

Mavzuga oid tayanch tushunchalar

درس زبان زنگ

با اجازه نفهمیدید

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

Matnn o'qish texnikasiga e'tiborni qaratish, to'g'ri tarjima qilishga o'rgatish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1.1. Matnni to'g'ri talaffuzda o'qiydi.

1.2. Matnni tarjima qiladi.

1-savol bayoni

درس زبان فارسی

ساعت هشت ونیم صبح است. زنگ میزند. ما داخل کلاس درس می‌شویم و سر جای خود قرار می‌گیریم . نوبت چی کهنه را ترمیکند و گچ می‌آورد . حالا درس زبان فارسی است . ما کتاب درسی زبان فارسی و دفترهای خود را از کیف بر می‌داریم و منتظر دانشیار می‌شویم. دانشیار زبان فارسی وارد کلاس درس می‌شود. ما همه از جای خود بر می‌خیزیم و بدانشیار سلام می‌دهیم. سپس با اجازه انشیار مینشینیم. بعد دانشیار رو به دانشجویان کرده میگوید: درس گذشته را حاضر کردید؟ دانشجویان - بلی درس گذشته را حاضر کردیم

ولی یگ عبارت را نفهمیدیم خواهش میکنیم برای ما دوباره توضیح بدهد .

دانشیار - کدام عبارت را نفهمیدید بمن نشان بدهید .

دانشجویان - در صفح بیست و نهم .

دانشیار دوباره توضیح میدهد و میپرسد : ملتفت شدید؟

دانشجویان - بلی ملتفت شدیم .

دانشیار رو به رفیق یسوفاف کرده د میگوید : بفرمائید ، موضوع

درس بیست و نهم را نقل کنید . رفیق یسوفاف درس

بیست و نهم را نقل کند . سپس رو به رفیق جمالوف

نموده میگوید : شما متن همین درس را بخوانید و بزبان

ازبکی ترجمه کنید . رفیق جمالوف متن درس را میخواند و

بزبان ازبکی ترجمه میکند .

دانشیار - اینک درس امروز را شروع میکنیم . درس تازه ما

در صفح سی و یکم است . کتابهای خود را بردارید و این صفحه

را باز کنید .

دانشجویان کتابهای خود را میدارند و صفح سی و یکم را باز میکنند و

و منتظر دستور دانشیار میشوند .

دانشیار درس تازه را بیان میکند . سپس میگوید : دانشجویان

در منزل این متن را چند بار بخوانید و بزبان ازبکی ترجمه کنید .

در این هنگام زنگ تنفس میشود . دانشیار خدا حافظ میکند و از

کلاس بیرون میرود .

3-Amaliy mashg'ulot:

Fe'ning shart-istak mayli

Asosiy savollar:

- 1.Hozirgi-kelasi zamon shart -istak mayli
2. Fe'ning shart -istak mayli yasash.
- 3.Qo'shma va prefiksli fe'larda shart -istak mayli yasash.

Mavzuga oid tanch tushunchalar: **مضارع التزامی** muzore-e eltizomi «aorist»

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

- 1.Fors tilida fe'ning shart-istak mayli ikki zamonda kelishini tushuntirish
- 2.اعاریست «aorist haqida ma'lumot berish
- 3.Hozirgi-kelasi zamon shart -istak mayli. yasash.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Fors tilida fe'ning shart-istak mayli yasalishini izohlay oladi.
- 2.اعاریست «aorist haqida ma'lumot bera oladi.
- 3.مضارع التزامی muzore-e eltizomi yasalishini ayta oladi.

Ishni bajarish tartibi:

1. 1-savol bo'yicha tushuncha berish.
Fors tilida fe'ning shart-istak mayli ikki zamonda keladi:
1.Hozirgi-kelasi zamon shart -istak mayli
2.O'tgan zamon shart -istak mayli

Hozirgi-kelasi zamon shart -istak mayli Fors tilida **مضارع التزامی** muzore-e eltizomi deb ataladi. Rus tilida nashr etilgan ko'pgina fors tili darslik vagrammatikalarida «aorist» debham nomlangan.

Bu grammatik katigoriya shart-istak mayli deb atalsada, gapda shart-istakdan boshqa yana bir necha ma'nolarni anglatib keladi.

Agar hozirgi-kelasi zamon fe'li biror ish-harakat ning bajarilishi Aniq ekanligini ko'rsatsa, **مضارع التزامی** muzore-e eltizomi ish-harakat ma'lum shart, vaistak, imkon, zaruriyat, majburiyat orqali amalga oshishi yoki uning bajarilishi gumon ekanligini bildiradi .

مضارع التزامی hozirgi zamon fe'l negiziga shaxs –son qo'shimchalari va **به** be old qo'shimchasini qo'shish orqali yasaladi.

مضارع التزامی shakl jihat dan hozirgi-kelasi zamonga o'xshagan bo'lib **می** mi – old qo'shimchasi **به** be old qo'shimchasi bilan o'rin almashadi, xolos.

نوشتن naveshtan- yozmoq fe'lining tuslanishi

مفرد

I shaxs	بنویسم	benvisam - yozsam
II shaxs	بنویسی	benvisi - yozsang
III shaxs	بنویسد	benvisad- yozsa

جمع

I shaxs	بنویسیم	benvisim - yozsak
II shaxs	بنویسید	benvisid - yozsangiz
III shaxs	بنویسند	benvisand- yozsalar

Qo'shma fe'lllarda به be old qo'shimchasi tushib qolishi ham mumkin
Masalan:

خواستن - bar-xostan-turmoq fe'lining tuslanishi

مفرد

I shaxs	بر خیزم	bar xizam - tursam
II shaxs	بر خیزی	bar xizi - tursang
III shaxs	بر خیزد	bar xiz id - tursa

جمع

I shaxs	بر خیزیم	bar xizim - tursak
II shaxs	بر خیزید	bar xizid - tursangiz
III shaxs	بر خیزند	bar xizand - tursalar

مضارع التزامی ning bo'lishsiz shaklida به be- old qo'shimchasi tushib
qolib, uning o'rniga na- inkor yuklamasi qo'yiladi

مفرد

I shaxs	ننویسم	nanavisam - yozmasam
II shaxs	ننویسی	nanavisi - yozmasang
III shaxs	ننویسد	nanavisad- yozmasa

جمع

I shaxs	ننویسیم	nanavisim - yozmasak
II shaxs	ننویسید	nanavisid - yozmasangiz

مضارع التزامی asosan quyidagi holatlarda keladi:

- 1) orzu –istak bildirgangaplarda
- 2) modal fe'llar va modal so'zlardan so'ng
- 3) maqsad ergash gapda
- 4) to'ldiruvchi ergash gapda
- 5) shart ergash gaplarda ishlatiladi

مضارع التزامی orzu istak ma'nosini bildirgan gaplarda ish-xarakatning bajarilishi gumon ekanligini bildiradi. Bunda gap ko'pincha so'roq ma'nosini beradi. Masalan:

متن را این in matnro bexonam? Bu tekistni o'qiymi بخوانم؟

فردا پیش شما بیایم؟ -Ertaga sizning oldingizga kelaymi?

Talabalar bajaradigan mashqlar:

a) Lug'at ustida ishlash:

markaziy univermag	-	fo'rushgoh-e markaziy	-	فروشگاه مرکزی
kiyim, kiyim- kechak	-	pushok	-	پوشاک
etaj, qavat	-	o'shkube	-	اشکوبه
tufli , oyoq kiyimi	-	kafsh	-	کفش
qo'lqop	-	dastkash	-	دستکش
sharf	-	shole gardan	-	شال گردن
ko'ylak	-	pirohan	-	پیراهن
xaridor	-	mo'shtari	-	مشتري
galstuk	-	krovot	-	کراوات
tanlamoq, saylamoq	-	entehob kardan	-	انتخاب کردن
paypoq	-	jurob	-	جوراب
sotuvchi	-	fo'rushande	-	فروشنده
sovg'alar, hadyalar	-	hadoyo	-	هدایا
chiqmoq (tashqariga)	-	birun sho'dan	-	بیرون شدن
yoqtirishdi	-	xusheshon omad	-	خوششان آمد
turli xil tovarlar, mollar	-	kolohoye gunogun	-	کالاهای گوناگون

b) Quyidagi fe'llarni مضارع التزامى da tuslang.

دیدن didan -ko'rmoq,

آمدن - omadan –kelmoq

برداشتن -bar doshtan-ko'tarmoq

حرف زدن harf zadan-gapirmoq

-

g) Gaplarni fors tiliga tarjima qiling.

1. Agar bizning uyimizga kelsang birga dars tayyorlaymiz

2. Kutubxonadan Lug'at keltirsang bu matnni tarjima qilamiz.

3. Otam singlim uchun bir juft ayollar tuflisini sotib olmoqchi.

4. Do'stim eron yozuvchisining bu xikoyasini tarjima qilmoqchi.

5. Fors tili darsida forsha gaplashsak.

d) Gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

دیروز روز تعطیل بود
مغازه خیلی بزرگ است
مغازه را تماشا کردیم
سومی شعبه کفشهای بچگانه بود
اول پدرم دو پیراهن برای خود انتخاب کرد
از مغازه بیرون شدیم و بمنزل برگشتیم

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 170-173. betlar.
2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar
3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

4-Amaliy mashg'ulot:

Modal fe'llar va modal so'zlar..

Amaliy mashg'ulot:
Ajratilgan vaqt-2 soat
Asosiy savollar:

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

مضارع التزامی muzore-e eltizomi باید boyad تون tavon خواه xoh
xoh

Dars maqsadi:

.Modal fe'llar va modal so'zlar haqida ma'lumot berish va ular imlosi bilan tanishtirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Fors tilidagi modal fe'llar va modal so'zlar haqida ma'lumot bera oladi.
2. Modal fe'llarning etakchi fe'l bilan sintaktik munosabatini tushintira oladi.
3. Modal fe'llar yordamida forsha jumlar tuza oladi.

Ishni bajarish tartibi:

1-savol bo'yicha tushuncha berish.

Fors tilida asosan 3ta modal fe'l bor:

خواستن xostan	خواه xoh -xohlamoq,istamoq
توانستن tavonistan	تون tavon- qodir bo'lmoq,qila olmoq
بایستن boyistan	بای boy –kerak bo'lmoq,zarur bo'lmoq

Bu mustaqil leksik ma'nodagi fella gapda qo'shimcha modal ma'noni anglatibkeladi.Bu holda yuqoridagi modalfe'llar o'zining asosiy leksik ma'nosini yo'qotib ,etakchi fe'lning ma'nosiga turli ma'no bag'ishlaydilar.

Gapda modal fe'l etakchi fe'ldan bilan birga semantik jihatdan bir butunlikni xosil qqiladi.Modal fe'llardan so'ngkelganetakchife'ldoimo مضارع التزامی shaklida bo'ladi.anglashilgan ish-harakat

خواستن.1 xostan modal fe'li etakchi fe'ldan anglashilgan ish-harakatni bajarishga xoshish ,istak borligi ni bildiradi

من میخوام فردا بسینما بروم

Man mixoham fardo besinemo beravam

Men ertaga kinoga bormoqchiman.

دوستم میخواد زبان فارسی را یاد بگیرد

Dustam mixohad zabon qe forsiro yod begirad.

Do'stim fors tilini o'rganmoqchi.

Modal fe'llar gapda bevosita egadan so'ng, etakchi fe'l esa jumla oxirida kelib ,har ikkalasi ham ega bilan shaxs va sonda moslashadi.

مفرد

من میخوام این کتاب را بخوانم man mixosham in ketobro bexonam

تو میخواهی این کتاب را بخوانی tu mixohi in ketobro bexoni

او میخواد این کتاب را بخواند u mixohad in ketobro bexonad

جمع

ما می خواهیم این کتاب را بخوانیم man mixosham in ketobro bexonam

شما می خواهید این کتاب را بخوانید tu mixohi in ketobro bexoni

آنها می خواهند این کتاب را بخوانند onho mixohand in ketobro bexonand

توانستن.2 tavonistan modal fe'li etakchi fe'ldan anglashilgan ish-harakatni bajarish kerakligini, zarurligini olishni ,bajarishga qodirlikni shu ishni bajara olishni imkoni borligini bildiradi. Masalan:

من میتوانم بزبان فارسی حرف بزنم

Man mitovonam bezabon fors xarf bezanam

Men fors tilida gaplasha olaman.

بایستن.3 boyistan modal fe'li etakchi fe'ldan anglashilgan ish-harakatni bajarish kerakligini, zarurligini bildiradi

بايستن. boyistan modal fe'li faqat III shaxs birlik shaklida ishlatilib, hamma shaxslarda o'zgarishsiz qoladi. Masalan:

ما بايد ساعت چهار ورزشگاه برويم

Mo boyad soat-e chahor bevarzeshgoh beravim.

Biz soat to'rtda stadionga borishimiz kerak.

Modal ma'nodagi Fe'llarning bo'lishsiz shaklida نه na - inkor yuklamasi modal fe'lga qo'shiladi. Masalan:

امروز من نمیتوانم سر درس بیایم .

Men bugun darsga kela olmayman

امروز من نه میخواهم سر درس بروم

Men bugun darsga borishni istamayman .

امروز من سر درس بروم

Men bugun darsga borishim shart .

رفتن - raftan fe'lining modal fe'llari bilan tuslanishi

بروم

میخواهم bormoqchiman

میتوانم bora olaman

م

یخواهی bormoqchisan

بروی

میتاونی bora olasan

برود

میخواهد bormoqchi

میتاوند bora oladi

برویم

میخواهیم bormoqchimiz

میتاوانیم bora olamiz

بروید	میخواهید bormoqchisiz
	میتوانید bora olasiz
بروند	میخواهند bormoqchilar
	میتوانند bora oladilar

بروم borishim kerak

بروی borishing kerak

برود borishi kerak

باید

برویم borishimiz kerak

بروید borishingiz kerak

بروند borishlari kerak

Talabalar bajaradigan mashqlar:

a) Lug'at ustida ishlash:

markaziy univermag	-	fo'rushgoh-e markaziy	-	فروشگاه مرکزی
kiyim, kiyim- kechak	-	pushok	-	پوشاک
etaj, qavat	-	o'shkube	-	اشکوبه
tufli , oyoq kiyimi	-	kafsh	-	کفش
qo'lqop	-	dastkash	-	دستکش
sharf	-	shole gardan	-	شال گردن
ko'ylak	-	pirohan	-	پیراهن
xaridor	-	mo'shtari	-	مشتري
galstuk	-	krovot	-	کراوات

tanlamoq, saylamoq	-	entehob kardan	-	انتخاب کردن
paypoq	-	jurob	-	جوراب
sotuvchi	-	fo'rushande	-	فروشنده
sovg'alalar, hadyalar	-	hadoyo	-	هدايا
chiqmoq (tashqariga)	-	birun sho'dan	-	بیرون شدن
yoqtirishdi	-	xusheshon omad	-	خوششان آمد
turli xil tovarlar, mollar	-	kolohoye gunogun	-	کالاهای گوناگون

b) Quyidagi fe'llarni modal fe'llar bilan tuslang.

دیدن didan -ko'rmoq,
 آمدن - omadan -kelmoq
 برداشتن -bar doshtan-ko'tarmoq
 حرف زدن harf zadan-gapirmoq
 -

g) Gaplarni fors tiliga tarjima qiling.

- 1.Bizning uyimizga kelishing kerak birga dars tayyorlaymiz
- 2.Kutubxonadan Lug'at keltirishing kerak matnni tarjima qilamiz.
- 3.Otam singlim uchun bir juft ayollar tufisini sotib olmoqchi.
- 4.Do'stim eron yozuvchisining bu xikoyasini tarjima qilmoqchi.
- 5,Fors tili darsida forsha gaplasha olamiz.

d) Gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

دیروز روز تعطیل بود
 مغازه خیلی بزرگ است
 مغازه را تماشا کردیم
 سومی شعبه کفشهای بچگانه بود
 اول پدرم دو پیراهن برای خود انتخاب کرد
 از مغازه بیرون شدیم و بمنزل برگشتیم

Kerakli adabiyotlar:

- 1.Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 170-173. betlar.
- 2.Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar

5-Amaliy mashg'ulot:

فروشگاه مرکزی پوشاک

Asosiy savollar:

Matnni o'qish va tarjima qilish.

Matnn bo'yicha og'zaki suhbat .

Mavzuga oid tayanch tushunchalar

بیرون شدن ، خوششان آمد ، فروشگاه ، فروشنده ، انتخاب کرد

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

Matnn o'qish texnikasiga e'tiborni qaratish, to'g'ri tarjima qilishga o'rgatish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1.1. Matnni to'g'ri talaffuzda o'qiydi.

1.2. Matnni tarjima qiladi.

1-savol bayoni

فروشگاه مرکزی پوشاک

دیروز روز تعطیل بود من با پدرم برای خرید پوشاک و چیزهای لازم به فروشگاه مرکزی پوشاک رفتیم این مغازه خیلی بزرگ است و چند طبقه دارد هر آشکوبه آن چندین شعبه دارد در این شعبه ها کالاهای گوناگون، لباسها و کفشهای مردانه زنانه و بچگانه میفرشند ما اول مغازه را تماشا کردیم و از کالاهای آن دیدن نمودیم در مغازه مشتریان زیاد بودند و هر یکی از آنها مشغول خرید چیزی بود در طبقه اول پدرم دو پیراهن برای خود انتخاب کرد و خرید در شعبه دیگر این طبقه برای پدرم یک کراوات راه راه و برای من دو دستمال و یک جفت جوراب خریدیم بعد به طبقه دوم رفتیم طبقه دوم هم چند شعبه داشت: یکی شعبه کفشهای زنانه و دیگری شعبه کفشهای مردانه و سومی شعبه کفشهای بچگانه بود ما به شعبه کفشهای زنانه رفتیم فروشنده برای من یک جفت کفش آورد و آنرا خریدیم در طبقه سوم شعبه هدایا هست ما در آنجا برای خواهرم دستکش چرمی و شال گردن خریدیم بعد از خرید

چیزهای لازم از مغازه بیرون شدیم و بمنزل برگشتیم مادر و خواهرم از خرید ما خیلی خوششان آمد

Savol va topshiriqlar

1.Fors tiliga tarjima qiling.

A) Biz otam bilan yangi kiyim sotib olish uchun markaziy univermagga bordik.

V) Otam o'zi uchun bitta galustuk sotib oldi.

G) Men o'zim uchun sharf tanladim.

D) Onam va singlimga sotib olganlarimiz juda yoqdi.

2.Savollarga javob bering:

دیروز چه روزی بود؟

فروشگاه چند طیفه دارد؟

مغازه چطور است؟

پدرم برای شماچه خرید؟

پدرم برای خود چه انتخاب کرد؟

شعبه کفشهای بچگانه درچندوم طیفه بود؟

3.Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

شال گردن ، ، کفش ، پوشاک ، اشکوبه

مغازه خیلی بزرگ است و چند طیفه دارد.

فروشنده برای من یک جفت کفش آورد و آنرا خریدیم .

در طیفه سوم شعبه هدایا هست .

4.Berilgan fe'llardan مضارع التزامی yasang.

خریدن ، بیرون شدن ، خوششان آمدن .

5.Lug'at ustida ishlash.

tufli , oyoq kiyimi	-	kafsh	-	کفش
qo'lqop	-	dastkash	-	دستکش
sharf	-	shole gardan	-	شال گردن
ko'ylak	-	pirohan	-	پیراهن
xaridor	-	mo'shtari	-	مشتري
galstuk	-	krovot	-	کراوات

tanlamoq, saylamoq	-	entehob kardan	-	انتخاب کردن
paypoq	-	jurob	-	جوراب
sotuvchi	-	fo'rushande	-	فروشنده
sovg'alar, hadyalar	-	hadoyo	-	هدایا
chiqmoq (tashqariga)	-	birun sho'dan	-	بیرون شدن
yoqtirishdi	-	xusheshon omad	-	خوششان آمد
turli xil tovarlar, mollar	-	kolohoye gunogun	-	کالاهای گوناگون

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 170-173. betlar.
2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar
3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

6-Amaliy mashg'ulot:

مکیان و تخم طلائی

Asosiy savollar:

Matnni o'qish va tarjima qilish.

Matnn bo'yicha og'zaki suhbat .

Mavzuga oid tayanch tushunchalar

، یکمرتبه ، شکم ، پنداشتن ، صاحبش ، طلا ، مکیان
یکمرتبه

، سودی نبخشید ، پاره کرد ، کشتن ، برید ، بیرون نمودن
کیسه

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

Matnni o'qish texnikasiga e'tiborni qaratish, to'g'ri tarjima qilishga o'rgatish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1.1. Matnni to'g'ri talaffuzda o'qiydi.

1.2. Matnni tarjima qiladi.

1-savol bayoni

مکیان و تخم طلائی

مکیانی در خانه صاحبش تخم طلائی گذاشت. صاحبها و چون تخم طلائی را دید پنداشت که شکم مکیان پر از طلاست با این امید سر مکیان را برید که تمام طلا را یکمرتبه از شکم مکیان بیرون نماید. همینکه مکیان را کشت و شکمش را پاره کرد دید چیزی نیست پشیمان شد ولی این پشیمانی و تاسف سودی نبخشید. پند بزرگان: کیسه پر طمع همیشه خالی است.

واژه‌ها

مکیان mokiyo - tovuq
تخم to'xm - tuxum
طلا telo - oltin, tilla
صاحبش sohebash - xo'jayni, egasi
گذاشتن go'zoshtan - qo'ymoq
پنداشتن pandoshtan - o'ylamoq
برید bo'ridan - kesmoq
شکم shekam - qorin
یکمرتبه yakmartabe - birdan
نمودن namudan - ko'rsatmoq
بیرون نمودن birun namudan - chiqarmoq
کشتن ko'shtan - o'ldirmoq
پاره کرد - pore kardan - o'ldirmoq
پشیمانی pashimon - pushaymon
سودی نبخشید sudi nabaxshid - foyda bermadi
کیسه kise - cho'ntak

ochko'z - purtama' - پر طمع

-xoli – bo'sh خالی

Savol va topshiriqlar

1.Fors tiliga tarjima qiling.

- 1.Bir tovuq tillo tuxum qo'ydi.
- 2.Egasi uni ko'rdi.
- 3.Tovuqni o'ldirib ,qornini yordi.
- 4.Ochko'z cho'ntak doimo bo'sh bo'ladi.

2.Savollarga javob bering:

مکیانی کجا تخم طلای گذاشت؟

که تخم طلای را دید؟

صاحب مکیان چه کرد؟

صاحب مکیان برای چه پشیمان شد؟

کدام کیسه همیشه خالی است؟

3.Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

، یکمرتبه ، شکم ، برید ، نداشتن ، گذاشتن ، صاحبش

پشیمان ، نمودن

یکمرتبه از شکم مکیان بیرون نماید.

ولی این پشیمانی و تاسف سودی نبخشید.

4.Quyidagi fe'llar orqali gaplar tuzing.

go'zoshtan - ko'shtan - o'ldirmoq , kshn , qo'ymoq - گذاشتن

birun namudan - birun namudan - foyda bermadi, sudi nabaxshid - سودی نبخشید
-chiqarmoq

5.Lug'at ustida ishlash.

bo'ridan - kesmoq برید

shekam - qorin شکم

yakmartabe - birdan یکمرتبه

namudan - ko'rsatmoq نمودن

ييرون نمودن birun namudan –chiqarmoq
 کشتن ko'shtan - o'ldirmoq
 پاره کرد -pore kardan –o'ldirmoq
 پشیمانی pashimon - pushaymon
 سودی نبخشید sudi nabaxshid –foйда bermadi
 کیسه kise -cho'ntak
 پر طمع - purtama' - ochko'z
 خالی -xoli – bo'sh
 6. Quyidagi fe'llarni modal fe'llar bilan shaxs –sonda tuslang.

نمودن ، انتخاب کردن ، بریدن ، گذاشتن

7-Amaliy mashg'ulot:

Maqsad ergash gap..

Asosiy savollar:

1. Maqsad ergash gar .
2. Maqsad ergash garlarda مضارع التزامی .

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

baroye inke - برای اینکه , muzore-e eltizomi - مضارع التزامی
to . - تا , ke- , baroye onke - برای آنکه

Dars maqsadi:

1. Maqsad ergash garlar haqida ma'lumot berish va ularning yasalishini tushintirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Fors tilidagi maqsad ergash garlar haqida ma'lumot bera oladi.
2. Maqsad ergash garning bosh gar bilan sintaktik munosabatini tushintira oladi.
3. Fors tilida maqsad ergash garli qo'shma gap tuza oladi..

Ishni bajarish tartibi:

2. 1-savol bo'yicha tushuncha berish.

Maqsad ergash gap.

Maqsad ergash gap bosh gapdan anglashilgan ish- harakatning maqsadini bildirib keladi.

Ergash gap bosh gap bilan که ke, تا to, آنکه to, baroyi on ke, برای baroyi in ke ergashtiruvchi bog'lovchilari orqali bog'lanadi.

Agar o'zbek tilida avval maqsad ergash gap, keyin bosh gap kelsa.,fors tilida aksincha, avval bosh gap,so'ng maqsad ergash gap keladi va ergash gapning kesimi doimo مضارع التزامی shaklida bo'ladi.Maslan:

Man be mag'oze-ye ketobfo'rushi raftam ke ketobho-ye toze bexaram—Men yangi kitoblar sotib olish uchun kitob magaziniga bordim.

او پنجره را باز کرد تا هوا اطاق عوض شود .

Upanjarero boz kard to havo-ye o'toq avaz shavad – uyning havosi almasin deb, u derazani ochdi.

آنها هر روز ورزش میکنند برای اینکه سالم باشند .

Ular sog'lom bo'layin deb , har kuni badan tarbiya qiladilar.

baroyi in ke bog'lovchilari
Baroyi on ke, برای اینکه
birining o'rnida ikkinchisi ishlatilishi mumkin. Lekin ular orasida که ke
bog'lovsisi ko'proq uchraydi.

Savol va topshiriqlar

1.Fors tiliga tarjima qiling.

- A) U xat yozish uchun qog'oz olib keldi.
- v) Men do'stimni ko'rish uchun keldim.
- D) U javob berish uchun o'rnidan turdi.
- G) Navbatchi matnni tarjima qilish uchun kutubxonadan lug'at keltirdi.

2.Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

با این امید سر مکیان را برید که تمام
طلأرا یکمرتبه از شکم مکیان بیرون نماید •

آنها هر روز ورزش میکنند برای اینکه سالم باشند •

او پنجره را باز کرد تا هوا اطاق عوض شود •

3. Fors tilida maqsad ergash garli 5 ta qo'shma gap tuzing.

4.Maqsad ergash garning bosh gar bilan sintaktik munosabatini tushintiring.

5. اینکه baroyi in ke ergashtiruvchi bog'lovchi orqali 3ta qo'shma gap yasang.

Kerakli adabiyotlar:

- 1.Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 183-185. betlar.
- 2.Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar
- 3.Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

8-Amaliy mashg'ulot:

To'ldiruvchi ergash gap

Asosiy savollar:

1. To'ldiruvchi ergash gar .
2. Leksik izoh.

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

معلوم شدکه -ma'lum shudke, که -ke, muzore-e eltizomi مضارع التزامی

چیز chiz , پر - po'r.

Dars maqsadi:

- . To'ldiruvchi ergash garlar haqida ma'lumot berish va ularning yasalishini tushintirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Fors tilidagi to'ldiruvchi ergash garlar haqida ma'lumot bera oladi.
2. To'ldiruvchi ergash garning bosh gar bilan sintaktik munosabatini tushintira oladi.
3. Fors tilida to'ldiruvchi ergash garli qo'shma gap tuza oladi..

Ishni bajarish tartibi:

- 1-savol bo'yicha tushuncha berish

To'ldiruvchi ergash gap

To'ldiruvchi ergash gap bosh gapning kesimini to'ldirib keladi. To'ldiruvchi ergash gap odatda bosh gapdan keyin kelib , u Bilan که ke ergashtiruvchi bog'lovchisi orqali bog'lanadi. Masalan:

Hame midonand ke O'zbekiston tarofdor-e so'lh-e poydor ast.

همه میدانند که ازبکستان طرفدار صلح پایدار است

Hamma biladiki , O'zbekiston tinchlik tarafdoridir.

Ma'lum shudke u diruz noxush nabud.

معلوم شدکه او دیروز ناخوش نبود .

Ma'lum bo'ldiki , u kecha kasal bo'lmagan

- 2-savol bo'yicha tushuncha berish

Leksik izoh.

chizi chiz (narsa) so'zi aniqsizlik belgisi ی ni qabul qilganda
chizi shaklida ishlatilib , gapdagi kesim bo'lishli shaklda bo'lsa, bir narsa va bo'lishsiz shaklda bo'lsa hech narsa deb tarjima kilinadi. Masalan:

U menga bir narsa dedi.

او به من چیزی گفت .

U menga hech narsa demadi.

او به من چیزی نگفت .

Ular magazindan bir narsa sotib oldilar

آنها از مغازه چیزی خریدند .

Ular magazindan hechnarsa sotib olmadilar

آنها از مغازه چیزی نه خریدند .

2. po'r so'zi to'la, ser, ko'p degan leksik ma'nolarga ega bo'lib, boshqa so'zlarga birikkanda , quyidagi ma'nolarni anglatadi .

a) Ot yoki otlashgan so'zlar oldida kelib, ko'p, to'la , farovonlik ma'nolarini bildirgan sifat yasaydi. Maslan:

پر آب po'r- ob ---- suvli , sersuv . nam

پر نور po'r- no'r –nurli, ko'p nurga ega bo'lgan

b) po'r so'zi از az predlogi bilan birga kelganda , biror narsa bilan to'laligini bildiradi .Masalan:

کیسه اش پر از سیب بود

Cho'ntagi olma bilan to'la.

او پنداشت که شکم مکیان پر از طلاست

U tovuqning qorni tillo bilan to'la deb o'yladi.

Savol va topshiriqlar:

1. Ma'lum bo'ldike معلوم شدکه ma'lum shudke bog'lovchisi orqali 4ta gap tuzing

2. Fors tiliga tarjima qiling.

- A) Ular uylariga hech narsa sotib olmadilar
- B) O'qituvchi menga hech narsa demadi.
- V) Ma'lum bo'ldiki, u kecha uyiga bormagan ekan.
- G) Hamma biladiki, O'zbekiston kelajagi buyuk davlatdir.
- D) Uy odam bilan to'la edi.

3. Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

کیسه‌اش پر از طلا بود
پدرم به من چیزی نگفت

آنها از مغازه چیزی نه خریدند
همه میدانند که ازبکیستان طرفدار صلح پایدار است
معلوم شد که او ریدیروزسر درس نیامد

4. Fors tilida to'ldiruvchi ergash garli 5 ta qo'shma gap tuzing.

5. po'r so'zining leksik ma'nolarini tushuntiring.

Kerakli adabiyotlar:

- 1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 183-185. betlar.
- 2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar
- 3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

9-Amaliy mashg'ulot:

O'tgan zamon davom fe'li ماضى استمرارى mozi-ye estemrori

Ajratilgan vaqt-2 soat

Asosiy savollar:

1. O'tgan zamon davom fe'li ماضى استمرارى mozi-ye estemrori
2. ماضى استمرارى ning bo'lishsiz shakli
3. Qo'shma va prefiksli fe'llardan ماضى استمرارى yasash .

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

ماضى استمرارى mozi-ye estemrori, مى mi, نه na

Dars maqsadi:

. O'tgan zamon davom fe'li ماضى استمرارى mozi-ye estemrori haqida ma'lumot berish va uning yasallishini tushintirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Fors tilidagi ماضى استمرارى haqida ma'lumot bera oladi.
2. Fe'llarni ماضى استمرارى da tuslay oladi ..
3. ماضى استمرارى ning bo'lishsiz shaklini yasay oladi.

Ishni bajarish tartibi:

1-savol bo'yicha tushuncha berish

O'tgan zamon davom fe'li ish-harakatning o'tgan zamonda boshlanib, tugallanmaganligini yoki harakatning takroriy ravishda bajarilib kelganligini bildiradi.

O'tgan zamon davom fe'li o'tgan zamon fe'l negizi oldiga مى mi-old qo'shimchasi va ohiriga shaxs- son qo'shimchalarini qo'shish orqali yasaladi. Masalan,

raftan – bormoq fe'lining o'tgan zamon negizi رفت raft bo'lib, tuslanganda quyidagi shakllarda bo'ladi:

من مى man miraftam—Men borar edim (borardim).

تو مى to' mirafti – Sen borar eding (borarding).

او مى u miraft -- U borar edi (borardi).

من مى mo miraftim – Biz borar Edik (borardik).

شما مى sho'mo miraftid – Siz borar edingiz (borardingiz).

آنها میرفتند onho miraftand – Ular borar edilar (borardilar).

O'tgan zaman davom fe'lida Urg'u ikkita bo'lib, asosi kuchli Urg'u mi- old qo'shimchasi va ikkinchi kuchsizroq Urg'u shaxs-son qo'shimchalarigi tushadi.

2-savol bo'yicha tushuncha berish

O'tgan zamon davom fe'lining bo'lishsiz shakli bo'lishli shaklidagi mi- می old qo'shimcha oldiga نه na – inkor yuklamasini keltirish orqali yasaladi.

من نمی رفتم man namiraftam—Men bormas edim.

تو نمی رفتی to' namirafti – Sen bormas eding.

او نمی رفت u namiraft -- U bormas edi.

ما نه می رفتیم mo namiraftim – Biz bormas Edik.

شما نه می رفتید sho'mo namiraftid – Siz bormas edingiz.

آنها نه می رفتند onho namiraftand – Ular bormas edilar.

من نمی رفتم namiraftam – bormas edim (bormasdim).

نمی دیدم namididam – ko'rmas edik (ko'rmasdik).

سیگار نمی کشید sigor namikashid –papiros chekmas edi (chekmasdi).

O'tgan zamon davom fe'lining bo'lishsiz shaklida Urg'u na- inkor yuklamasiga o'tadi. Masalan:

نمی خواندم namixondam –O'qimas edim

کار نمی کرد kor namikard – U ishlamas edi.

3-savol bo'yicha tushuncha berish

Perifiksli va qo'shma fe'llarda mi – old qo'shimcha ko'makchi fe'lga qo'shiladi.

بر میگشت qaytmoq bar- gashtan -- qaytar edim;

گردش می کردم gardsesh mikardam – aylanib yurmoq گردش کردن gardsesh kardan – aylanib yurar edim . Misollar:

چوپان جوانی بسیار دروغ می گفت chupon-e javone besyor

do'rug' migo'ft --- Bir yosh cho'pon ko'p yolg'on gapirar edi.

روزهای تابستان بیرون شهر می رفتیم و در آنجا استراحت میکردیم

ruzho-ye toboston birun-e shahr miraftim va dar onjo esterohat mikardim --- Yoz kunlari shahardan tashqariga chiqardik va u erda dam olardik.

وقتیکه رفیقم آمد من نامه مینو شتم vaqti-ke rafiiqam omad

mann nome minaveshtam – O'rtog'im kelgan vaqtda, men xat yozayotgan edim.

Savol va topshiriqlar:

1. Berilgan fe'llardan ماضى استمرارى yasang.
خریدن ، بیرون شدن ، آمدن .

2. Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

وقتیکه مادرم آمد من نامه مینوشتم

روزهای تابستان بیرون شهر میرفتیم

چوپان جوانی بسیار دروغ میگفت

3. Berilgan fe'llardan ماضى استمرارى ning bo'lishsiz shaklini yasang

بیرون میرفتیم ، میگفت ، مینوشتم ، میرفتید ، میرفتیم

4. Fors tiliga tarjima qiling.

- A) U hamisha yaxshi javob berar edi
- B) Men o'z darslarimni kutubxonada tayyorlar edim.
- V) Do'stim darsdan so'ng mening oldimga kelar edi.
- G) Uning gaplari menga yoqar edi.
- D) U forscha gaplashar edi.
- E) Har yili yozda opam o'z bolalari bilan bizning bog'da dam olar edi.

5. Ko'rmoq, O'qimoq fe'llarini ماضى استمرارى da tuslang.

Kerakli adabiyotlar:

- 1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 188-190. betlar.
- 2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar
- 3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

10-Amaliy mashg'ulot:

Numerativlar

Ajratilgan vaqt-2 soat

Asosiy savollar:

1. Jonli predmetlar uchun qo'llanadigan numerativlar
2. Jonciz predmetlar uchun qo'llanadigan numerativlar

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

تا to نفر nafar رأس ras تن tan دستگاه dastgoh
جفت jo'ft دست dast فروند farvand باب bob
جلد jeld دانه done.

Dars maqsadi:

Numerativlar haqida ma'lumot berish va uning yasallishini tushintirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Jonli va jonciz predmetlar uchun qo'llanadigan numerativlarni biladi
2. Fors tilidagi Numerativlar yordamida gaplar tuza oladi.

Ishni bajarish tartibi:

1-savol bo'yicha tushuncha berish

Fors tilida miqdor bildiruvchi sonlar odatda numerativ deb ataluvchi yordamchi so'zlar bilan qo'llanib, predmetning son miqdori nechtaligini, donasini anglatadi. Numerativ son va sanaluvchi predmetlar nomini bildirgan so'zlar orasiga qo'yiladi. Numerativlardan so'ng izofa kelmaydi. Fors tilida turli predmetlar uchun juda ko'p numerativlar ishlatiladi. Quyida biz ularning ba'zilarini ko'rsatib o'tamiz.

1. insonlar uchun نفر nafar تن tan (jon kishi)

چهار نفر دانشجو chahor nafar doneshju—to'rta student
سه تن دختر se tan do'xtar-beshta qiz

نفر nafar va تن tan numervtiylari sanaluvchi predmetsiz ham ishlatilishi mumkin. Bu holda ular numerativlik xususiyatini yo'qotib, mustaqil so'z ma'nosiga ega bo'ladi.

خانواده ما از پنج نفر عبارت بود

xonavode-ye mo az panj nafar eborat bud- Bizning oila besh kishidan iborat edi.

چهار نفر از دانشجویان این موضوع سخنرانی کرد

Studentlardan to'rt kishi shu temada doklad qildi.

3. Hayvonlar uchun رأس ras (bosh)

O'n bosh qo'y ده رأس گوسفند

etti bosh sigir هفت رأس گاو

2-savol bo'yicha tushuncha berish

Jonciz predmetlar uchun juda ko'p numerativlar ishlatiladi. Quyida biz ularning ba'zilarini ko'rsatib o'tamiz.

1. Uy-ro'zg'or va boshqa predmetlar uchun –to تا (ta, dona)

دو تا میز do'to miz—ikkita stol

پنج تا مداد panjto medod--- beshta qalam

2. Har turli mashinalar , stanoklar va avtomabillar uchun

دستگاه dastgoh

چهل دستگاه اوتومابیل باری chzhel dastgoh o'to'mo'bil-e bori --qIrq dona yuktashiydigan avtomobil.

3. Juft predmetlar uchun جفت jo'ft

يك جفت جراب yek jo'ft jurob - bir juft paypoq
دو جفت كفش do' jo'ft kafsh- ikki juft oyoq kiyimi

4. Ba'zi kiyimliklar uchun دست dast (dona ,qo'l)

يك دست كت و شلوار yek dast ko't-o' shalvor-bitta kastyum-shim
دو دست پراهن do' dast nirohan- ikkita ko'ylak

5. Kema, paraxod, samolyotlar uchun فروند farvand

چهار فروند كشتی chahor favand kashti-to'rtta kema
پنج فروند هواپیما panj farvand havopeymo- beshta samalyot

6. Uy va imorotlar uchun باب bob (eshik)

هشت باب خانه hasht bob xone-sakkizta uy

7. Kitoblar uchun جلد jeld (jild, dona);

سه جلد كتاب se jild ketob- uch jild kitob

8. Boshqa ko'pgina predmetlar uchun دانه done (dona);

پنج دانه سیب panj done sib-besh dona olma
پنجاه دانه قلم panjoh done qalam – ellik dona ruchka

Savol va topshiriqlar:

1. Jonciz predmetlar uchun qo'llanadigan numerativlarni yozing.

خریدن ، بیرون شدن ، آمدن

2. Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

شش نفر از دانشجویان این موضوع سخنرانی کرد.

سه جلد كتاب ، پنجاه دانه قلم ، هفت باب خانه
دو تا ميز ، دو دست پراهن ، سه فروند کشتی

سه فروند هواپیما ، چهار دانه سیب
چند شعبه داشت ، یک جفت جوراب خریدیم.

3.Fors tiliga tarjima qiling.

- A) U menga uch jild kitob bergan edi
- B) Otam o'zi uchun bitta kastyum-shim sotib oldi.
- V) Do'stimda ikki juft oyoq kiyimi bor edi.
- G) U besh dona olma oldi.

4. Jonli predmetlar uchun qo'llanadigan numerativlar yordamida 5ta gap yozing.

5.Olmoq , yozmoq fe'llarini ماضی استمراری da tuslang.

Kerakli adabiyotlar:

- 1.Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 190-192betlar.
- 2.Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar
- 3.Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

11-Amaliy mashg'ulot:

Sifatdosh

Asosiy savollar:

1. Sifatdosh. **صفت مفعلى**, O'tgan zamon sifatdoshining yasalishi.
2. **صفت مفعلى**, O'tgan zamon sifatdoshining gapdagi vazifalari.

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

- –e affiksi, aniq va majhul nisbat, O'timsiz va o'timli fe'llar,
صفت مفعلى -sefat-e maf'uli.

Dars maqsadi:

Fors tilidagi صفت مفعلى haqida ma'lumot beriSh va uning yasalishini tushintirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

- 1 Fors tilidagi **صفت مفعلى** haqida ma'lumot bera oladi.
2. Fors tilidagi **صفت مفعلى** yordamida gaplar tuza oladi.
3. Fors tilidagi fe'llardan **صفت مفعلى** yasay oladi.

Ishni bajarish tartibi:

1-savol bo'yicha tushuncha berish

Fe'llik va sifatlik xususiyatlarini anglatuvchi fe'l formasi sifatdosh deyiladi.

Sifatdoshning fe'llik xususiyati uning zamon tushunchasini ifodalashi, fe'llar singari bo'lishli va bo'lishsiz shakllarda kelishi hamda fe'l kabi nisbat bilan tuslanishi. Sifatdoshning sifatlik xususiyati sifat kabi predmening belgisini anglatib kelishidir. Bunda sifatdosh ot oldidan kelib, u bilan izofa orqali birikadi va gapda aniqlovchi vazifasini bajarib kela oladi.

O'tgan zamon sifatdoshi fe'l negiziga • –e affiksini qo'shish orqali yasaladi.

O'tgan zamon sifatdoshi aniq va majhul nisbatda bo'lishi mumkin. O'timsiz fe'llardan aniq nisbat va o'timli fe'llarda majhul nisbat ma'nolaridagi sifatdoshlar yasaladi.

O'timsiz fe'llardan yasalgan sifatdoshlar

Fe'ning noaniq formasi	O'tgan zamon negizi	O'tgan zamon sifatdoshi
آمدن Omadan-kelmoq	آمد Omad	آمده Omade-kelgan
ترسیدن Tarsidan-qo'rqmoq	ترسید Tarsid	ترسیده Tarside-qo'rqgan
نشستن Neshastan-o'tirmoq	نشست Neshast	نشسته Neshaste-o'tirgan
مردن Mo'rdan-o'lmoq	مرد Mo'rd	مرده Mo'rde- o'lgan
رفتن Raftan-bormoq	رفت Raft	رفته Rafte -borgan
گزشتن Go'zashtan-o'tmoq	گزشت go'zasht	گزشته Go'zashte-o'tgan

O'timli fe'llardan yasalgan sifatdoshlar

Fe'ning noaniq formasi	O'tgan zamon negizi	O'tgan zamon sifatdoshi
خواندن Xondan-o'qimoq	خواند Xond	خوانده Xonde-o'qilgan
نوشتن Naveshtan-yozmoq	نوشت navesht	نوشته Naveshte-yozilgan
شستن Sho'stan-yuvmoq	شست sho'st	شسته Sho'sti-yuvilgan
گفتن Go'ftan-aytmoq	گفت go'ft	گفته Go'fte-aytilgan
بریدن Bo'ridan-kesmoq	برید bo'rid	بریده Bo'ride-kesilgan
خریدن Xaridan-sotib olmoq	خرید xarid	خریده Xaride-sotib olingan

Ba'zi fe'llar bir vaqtda ham o'timli, ham o'timsiz bo'lishi mumkin. Masalan:

شکستن shekastan-sinmoq va sindirmoq
 آموختن omuxtan –o'rganmoq va o'rgatmoq
 ریختن rixtan- quymoq va quyilmoq

Bu fe'llardan yasalgan sifatdoshlar gapning mazmuniga qarab aniq yoki majhul nisbat ma'nosini anglatishi mumkin.

شکسته shekaste-singgan va sindirilgan
 آموخته omuxte- o'rgangan va o'rgatilgan
 ریخته rixte-quygan va quyilgan

2-savol bo'yicha tushuncha berish

O'tgan zamon sifatdoshi gapda:

1. Aniqllovchi bo'lib keladi

گزشته سال sol-e go'zzashte- o'tgan yil

دانشجوی نشسته doneshju-ye neshaste- o'tirgan talaba

خوراکهای نپخته xo'rokho-ye nopo'xta- pishirilmagan

taomlar

2. Ba'zi bir sifatdoshlar otlashib, otdan hech qanday farq qilmay, otga xos bo'lgan morfologik belgilarni qabul qiladi va gapda ot bajargan vazifalarda keladi.

دیده dide- ko'rilgan, ko'z

گفته go'fte- aytilgan, so'z, gap

گزشته go'zashte- o'tgan, o'tmish

مرده mo'rde-o'lgan, o'lik

من گزشته خود را به او نقل کردم Misollar:

Man go'zashte-ye xo'dro be u naql kardam

Men o'z o'tmishimni unga aytib berdim

از گزشته من خوشش آمد

Az go'zashte-ye man xushash omad

-Mening o'tmishim unga yoqdi.

3. O'tgan zamon sifatdoshi ba'zi otlar bilan birikib, predmetning belgisini bildiruvchi murakkab sifatdosh yasaydi.

پزشکه کار آزموده pezeshk-e kor-ozmude-(ish sinagan)tajribali vrach

مترجم سال خورده mo'tarjem-e sol-xo'rde- yoshi o'tgan qari tarjimon

درخت سبز شده deraxt-e sabz sho'de-ko'kargan daraxt

معلم نو رسیده mo' allem-e no'u- raside-yangi kelgan muallim

کشورهای نو رسته keshvarho-e no'u-ro'ste-yangi mustaqillikka erishgan
mamlakatlar

Savol va topshiriqlar:

1.Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

- معلم نو رسیده مرد دانشمند است .
- برادرم پزشکه کار آزموده است .
- از گذشته من خوشش آمد .
- من گذشته خود را به او نقل کردم .

2. Fors tiliga tarjima qiling.

- A) Kitob o'qiyotgan qiz mening singlim dir.
- B)O'tgan yili otam o'zi uchun bitta kastyum-shim sotib olgan edi.
- V)Yangi kelgan o'qituvchi do'stimning otasi bo'ladi.
- G) Aytilgan so'z otilgan o'q.

3.مفعلى صفت ishtirokida 5ta gap yozing.

4.Olmoq , yozmoq bermoq ,ko'rmoq fe'llaridan مفعلى صفت yasang

5.مفعلى صفت ishtirok etgan forsha maqollardan misollar keltiring.

Kerakli adabiyotlar:

- 1.Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 190-192betlar.
- 2.Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar
- 3.Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

12-Amaliy mashg'ulot:

صفت فاعلى . Hozirgi zamon sifatdoshi .

Asosiy savollar:

1. Hozirgi zamon sifatdoshi صفت فاعلى ning yasalihi.
2. صفت فاعلى Hozirgi zamon sifatdoshining gapdagi vazifalari.

Mavzuga oid tayanch tushuncha va iboralar:

فاعلى صفت sefate foeli , انده –ande, ان on, ا o.

Dars maqsadi:

Fors tilidagi صفت فاعلى haqida ma'lumot berish va uning yasalihini tushintirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

- 1 Fors tilidagi صفت فاعلى haqida ma'lumot bera oladi.
2. Fors tilidagi صفت فاعلى yordamida gaplar tuza oladi.
3. Fors tilidagi fe'llardan فاعلى صفت yasay oladi.

Ishni bajarish tartibi:

1-savol bo'yicha tushuncha berish:

Hozirgi zamon sifatdoshi hozirgi zamon fe'l negiziga انده –ande , ان on, ا o afikslerini qo'shish orqali yasaladi.

- 1) انده –ande afiksi juda mahsuldor bo'lib ,ko'pchilik fe'llardan sifatdosh yasaydi.

Bu affiks orqali yasalgan so'zlar sifatdosh deb atalsalar ham ,lekin hozirgi zamon Fors tilida o'zlarining sifatdoshlik xususiyatlarini yo'qotib, asosan ot bo'lib keladilar. Masalan:

نویسنده navisande yozuvchi نویس navis نويشتن Naveshtan
خواننده xonande o'quvchi خوان xon خواندن Xondan
شنونده shenavande eshituvchi شنو sheno'u شنيدن Shenidan
فروشنده fo'ro'shande sotuvchi فروش fo'ro'sh فروختن fo'ro'xtan

شرکت کن sherkat kun شرکت کردن sherkat kardan
شرکت کننده sherkat ko'nande - Ishtirok etuvchi , qatnashuvchi

Agar hozirgi zamon fe'l negizi cho'ziq unli bilan tugagan bo'lsa, ande affiksi oldidan bir y orttiriladi Masalan:

گوینده guyande diktorg گفتن Go'ftan گو go'
نماینده namoyinande vakil , namoyanda نمودن Namudan نما namo
delegat

Ande affiksi orqali yasalgan sifatdoshlar o'z xususiyatlariga ko'ra ot bo'lib kelganliklari uchun otlarga xos bo'lgan butun grammatik belgilarni qabul qiladilar. Maslan :

نویسندگان جمهوری ازبکستان با خوانندگان آسار خویش ملاقات نمودند

Navisandegone jo'mhuriye O'zbekiston bo xonandegon e osor e xish mo'loqat namudand.

O'zbekiston Respublikasi yozuvchilari o'z asarlari o'quvchilari bilan uchrashdilar .

2-savol bo'yicha tushuncha berish:

on affiksi ham kammahsul bo'lib sannoqli fe'llardangina sifatdosh yasaydi. Bu affiks orqali yasalgan sifatdoshlar gapda Aniqlovchi va ravish holi vazisida keladi. Masalan:

آب Ob e ravon oqar suv روان
گل Go'l e xandon xandon gul خندان

Bu ikki misolda روان ravon va خندان xandon so'zlari sifatdoshdir

بچه گریه کنان از اوطاق بیرون شد

Bache gerye ko'non az o'toq birun shud .
Bola yig'lab uydan chiqdi

Bu gaplarda گریه کنان ravon, گریه کنان gerye ko'non ravish holi vazifasida kelgan .

1 O affiksi ham kammahsul bo'lib sanoqli fe'llardangina sifatdosh yasaydi. Bu affiks orqali yasalgan sifatdoshlar fe'l ma'nosida ifoda etilgan belgiga doimiy egalikni bildirib keladi. Masalan:

بینا bin ko'ra oladigan , ko'rish qobiliyatiga ega
بینا didan bo'lgan

مرد بینا
Uzoqni ko'radigan odam.

خوانا xono _ o'qib bo'ladigan o'qiy
خوانان Xondan , خوان xon
خط خونا xatt e xono o'qib bo'ladigan xat

شنو sheno'o' , شنو shenidan, شنو shenavo - eshita oladigan ,
eshitish qobiliyatiga ega bo'lgan

O affiksi orqali yasalgan sifatdoshlar ham otlashgan hollarda otlar bajargan butun grammatik vazifalarni bajaradilar. Masalan :

گوش چیش شنو ولی راستش نیست
gush e chapash shenavo vali gush e rostash nist
Chap qulog'i eshitadi, lekin o'ng qulog'i eshitmaydi.

نابینائی در شب تاریک در بازار راه میرود
Nobino-i dar shab e torik dar bozor roh miravad.
Bir ko'r qorong'i kechada bozorda ketardi.

Savol va topshiriqlar:

1. Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

- نابینائی در شب تاریک در بازار راه می‌رود
- گوش چپش شنوا ولی راستش نیست
- معلم نورسیده مرد بینا است
- خط شما خونا است
- بچه گریه کنان از اوطاق بیرون شد

2. Fors tiliga tarjima qiling.

A) Men Eron yozuvchilarining asarlarini sotib oldim..

B) Bu kitobni o'qisa bo'ladi.

V) Siz Eron adabiyotining yirik namoyandalardan kimlarni bilasiz?

G) Men har kuni uiniversitetga piyoda kelaman.

3. ishtirokida 4ta gap yozing.

4. Chaqmoq, chekmoq, qidirmoq, qaramoq, bilmoq, topmoq, yog'moq, so'ramoq fe'llaridan صفت فاعلى yasang

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 208-210betlar.

2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi» 42-46 betlar

3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

13-Amaliy mashg'ulot:

رباه دم کنده

Asosiy savollar:

Matnni o'qish va tarjima qilish.

Matnn bo'yicha og'zaki suhbat .

Mavzuga oid tayanch tushunchalar

خلاصی ، دم کنده ، با خود ، عیب ، رباه ، بدام
میانددشده ، جمع کرد ، کند ، طعنه نزنند

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

Matnn o'qish texnikasiga e'tiborni qaratish, to'g'ri tarjima qilishga o'rgatish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1.1. Matnni to'g'ri talaffuzda o'qiydi.

1.2. Matnni tarjima qiladi.

1-savol bayoni

رباه دم کنده

رباهی بدام صیاد افتاد. برای خلاصی خود ناچار از دم خود در
گذاشت دم را کند و گریخت. با خود میانددشده عیب خود را
چگونه پیشاند که رفقا او را به بی دم طعنه نزنند.
پس چند رباها را بدور خود جمع کرد و گفت:

- این دم برای ما هیچ فایده و سوده ندارد بجز اینکه بار
سنگینی میکشیم، تا بحال هیچ منفعتی از دم ندیدیم.

رباهی از آن میان گفت:

آه که بیدمی چه درد بیدوائی است آسودی باشی اگر تو هم دم

داشتی هرگز این سخن را نمیگفتی

پژدو حکمت

بزرگی سراسر بگفتار نیست دو صد گفتمی چون نیم کردار نیست•

باد آورده را باد میبرد

دست شکسته وبال گردن است

داشته آید بکار گرچی بود زهر مار

از خانه سوخته هر چی بر آید سود است

Savol va topshiriqlar

1.Fors tiliga tarjima qiling.

- 1.Bir tulki ovchining tuzog'iga tushdi.
- 2.Tulki o'zicha o'yladi.
- 3.Dumdan bizga hech qanday foyda yo'q.
- 4.Dumsizlik qanday bedavo dard.

2.Savollarga javob bering:

رباهی کجا افتاد؟

رباهی برای خلاصی خود چه کرد ؟

رباه رباہرا کجا جمع کرد؟

رباه به رفقا چه گفت ؟

رباهی از آن میان چه گفت؟

3. Quyidagi maqollarni Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

• باد آورده را باد میبرد.

• دست شکسته وبال گردن است.

• داشته آید بکار گرچی بود زهر مار.

• از خانه سوخته هر چی بر آید سود است.

4. Quyidagi fe'llar orqali gaplar tuzing.

• طعنه زدن ، پشانیدن ، کندن ، جمع کردن.

5. **صفت مفعلى** matnidagi **رباه دم کنده** larni aniqlang va ular orqali gap tuzing.

Kerakli adabiyotlar:

1. Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 193 -194betlar.

2. Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi»

3. Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

14-Amaliy mashg'ulot:

رباعیات عمر خیام

Asosiy savollar:

رباعیات ni o'qish va tarjima qilish.

رباعیات عمر خیام bo'yicha og'zaki suhbat .

Mavzuga oid tayanch tushunchalar

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

رباعیات o'qish texnikasiga e'tiborni qaratish, to'g'ri tarjima qilishga o'rgatish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1.1. رباعیات ni to'g'ri talaffuzda o'qiydi.

1.2. رباعیات ni tarjima qila oladi.

1-savol bayoni

عمر خیام رباعیات

سازنده کار مرد وزنده توئی

دارنده این چرخ پراکنده توئی

من گرچه بدم خواجه این بنده توئی

کس را چه کند چو آفریننده توئی

روزی که گزاشتست از او یاد مکن
فردا که نیامدست فریاد مکن
بر نامده و گزاشته بنیاد مکن
خوش باش و کنون عمر برباد مکن

گویند کسان بهشت با حور خوش است
من میگویم که آب انگور خوش است
این نقد بگیر و دست از آن نسیه بدار
کاو از دهل شنیدن از دور خوش است

این کوزه چو من عاشق زاری بودست
در بند سر زلف نگاری بودست
این دسته که در گردن او می بینی
دستیست که در گردن یاری بودست

Savol va topshiriqlar
1.Fors tiliga tarjima qiling.

1.Deydilar jannat va parilar yaxshidir.

2.Men uchun uzum suvi yaxshidir.

3.O'tgan kunlaring uchun qayg'urma.

4.Bu ko'za qorako'z nigor edi.

2.Savollarga javob bering:

کسان چه گویند ؟

برای تو چه خوش است ؟

سازنده کار مرد و زنده کیست ؟

کی باید خوش باشید ؟

3.Quyidagi maqollarni Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

• باد آورده را باد میبرد.

• دست شکسته وبال گردن است.

• داشته آید بکار گرچی بود زهر مار.

• از خانه سوخته هر چی بر آید سود است.

4.Quyidagi fe'llar orqali gaplar tuzing.

شنیدن ، فریاد مکن ، می بینی ، بگیر ، میگویم .

Kerakli adabiyotlar:

1.Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». 346-347 betlar.

2.Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi»

3.Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari. GulDu 2004 yil

15-Amaliy mashg'ulot:

Asosiy savollar:

Yo-ye masdari يای مصدری

Mavzuga oid tayanch tushunchalar:

یای وحدت یای نوکری یای لیاقت یای مصدری

1-savol bo'yicha dars maqsadi:

Yo-ye masdari يای مصدری
yasalishini tushuntirish.

Identiv o'quv maqsadlari:

1. Sifatlardan يای مصدری Yo-ye masdari yasay oladi.
2. يای مصدری yasalishini izoxlaydi

Kerakli jihozlar: Doska, bo'r, tablitsa (imloga oid).

1-savol bayoni:

Yo-ye masdari يای مصدری

Sifat, ot va boshqa turkumdagi so'zlarning oxiriga urg'uli bir ی-i qo'shish orqali abstrak ma'noni bildiruvchi ot hosil qilinadi. Bu ی-i fors grammatikasida مصدری يای - yo-ye masdari deyiladi. Masalan:

بدی - bad-yomon

بزرگ - bo'zo'rg-katta

جوان - javon-yosh

نزدیک - nazdik-yaqin

بدی - badi-yomonlik

بزرگی - bo'zurgi-kattalik

جوانی - javoni-yoshlik

نزدیکی - nazdiki-yaqinlik

Yo-ye masdari qisqa e unlisi bilan tugagan so'zlarga
qo'shilganda يای مصدری

Yo-ye masdari oldidan bir گ g orttiriladi. Masalan:
Hafte-hafta هفته

Haste-charchash هسته

Haftegi- haftalik هفته‌گی

Hastegi-charchashlik هستگی

Agar so'z cho'ziq unlilardan biri bilan tugagan bo'lsa, -i qo'shimchasi oldidan hamza belgisi qo'yiladi. Masalan:

Zibo-chiroyli

Tanho-yolg'iz

Ziboi-chiroylilik

Tanhoi-yolg'izlik

Savol va topshiriqlar

1.Fors tiliga tarjima qiling.

A)Bu kitobni o'qi.

B)Kutubxonadan kitob keltir..

V) Fors tilini yaxshi o'rgan.

2.Berilgan FE'LLARNI vajh-e amrida tuslang. آوردن greftan, گرفتن ovardan

3.O'zbek tiliga tarjima qiling:

خیلی رنج کشیده بمقصد رسیده‌ام

او دروغ گفته است
او مشغول شام خوردن بود

4.Nuqtalar o'rni ga berilgan fellarning mosini qo'yib gaplarni ko'chiring.

گرفته ، ندیده بودم ، گفته ، رسیده‌ام ، دیدنی ، یاد
کار بودند ، شرکت کردند ، بر گزار گردید بود
آدم ، میبند ، یاد گرفته است ، بدنیا آمده ، نباید ، آورده

من این فیلم را

خیلی رنج کشیده بمقصد
او دروغ است

مراکز فروش کتاب در تاشکند نیز بسیار....بود

مرسومی شعر و ادب در تاشکند. . .

Modul bo'yicha nazorat topshiriqlari:

Buyruq fe'li .

1-topshiriq. Fors tilida buyruq fe'lining yasaliishi.

1.1. Fors tilida sodda fe'llardan buyruq fe'lining yasaliishi.

1.2. دادن ; رفتن ; دیدن ; آمدن fe'llaridan buyruq fe'li yasang va ular ishtirokida 4ta jumla yozing..

1.3. Fors tilida prefiksli fe'llardan buyruq fe'lining yasaliishi.

1.4. برداشتن ; فراگرفتن ; برگشتن fe'llaridan buyruq fe'li yasang va ular ishtirokida 3ta jumla yozing.

1.5. Fors tilida murakkab fe'llardan buyruq fe'lining yasaliishi.

1.6. استراحت کردن ; کار کردن ; قسم خردن fe'llaridan buyruq fe'li yasang va ular ishtirokida 3ta jumla yozing.

2 Fors tilida buyruq fe'lining bo'lishsiz shaklining yasaliishi.

2-topshiriq. Fors tilida sodda fe'llardan buyruq fe'lining bo'lishsiz shaklining yasaliishi.

2.1. بنویس ; بگیر buyruq fe'llaridan bo'lishsiz shakl yasang.

2.3. بخوان ; بده ; بنویس ishtirokida 6ta jumla yozing.

2.4. ; کار کردن ; قسم خردن fe'llardan buyruq fe'lining bo'lishsiz shaklining yasang.

Berilgan topshiriqlar savollariga quyidagi adabiyotlardan javob topasiz:

1. Abdusamatov M. «Fors tili» T.1977. betlar.

2. Xalilov. «Fors tili» T. 1992.

3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T. 1989.

1.Lug'at ustida ishlash:

دهن	dahan	og'iz
شب	shab	tun
سهل	sahl	oson
سنگ	sang	tosh
زدن	zadan	urmoq
گفتن	guftan	aytmoq
آمدن	omadan	kelmoq
باردت	boirodat	xohish bilan
دیر	dir	uzoq

2.Quyidagi forsha maqollarning o'zbekcha variantini ayting;

a) میرسد آدم بکوه kuh be kuh namirasad odam be odam mirasad.

b) سوحن راست تلح است suxan- e rost talxast.

v) تشنه در خواب آب میبند tashne dar xob ob mibinad.

g) بار کج بهمنزل نمرسد bore kaj be manzel namirasad.

3. Nuqtalar o'rniga kerakli so'zlarni qo'ying.

رو رو آهسته A) ohesta rav rav.

صبر..... است ولكن بر شرین است V) sabrast valikan bar-e .shirinast

یک دست ندارد D) Yek dastnadorad.

دیوار دارد موش دارد E) Divordorad mush.....dorad.

4.Quyidagi o'zbekcha maqolarning forsha variantini ayting:

A)Holva degan bilan og'iz chuchimaydi.

B)Egri yuk manzilga etib bormaydi

V) Bir gul bilan bahor bo'lmaydi .

Berilgan topshiriqlar savollariga quyidagi adabiyotlardan javob topasiz:

1. Abdusamatov M. «Fors tili» T.1977.

2. Xalilov. «Fors tili» T. 1992.

3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T. 1989

1.Quyidagi gaplarni fors tiliga tarjima qiling:

Men eron shoirlari she'rlarining o'zbekcha tarjimasini sotiboldim.

Hozir bo'lganlar bu asar haqida o'z fikr larini aytishdi.

Do'stim menga Afg'onistondan bir necha forsha kitoblar yubordi.

Bayramda mashhur shoirlar ishtirok etdilar.

Akam chet eldan jurnallar olib turadi

2.Berilgan otlardan siniq ko'plik yasang:

مرکز Markaz, کتاب ketob, ملت mellat, دولت duo'lat,
وسيله Vasile. رسم rasm, اثر asar, رجل rajul.

3.-e bilan tugagan so'zlardan -ot affiksi orqali ko'plik yasang:

ميوه mive-meva کارخانه korxonne-zavod
روزنامه ruznome-ro'znoma

4.lug'at ustida ishlash:

جشن	jashn	-bayram
شعر و ادب	she'ru adab	-poeziya
هنرمند	hunarmand	- san'tchi
رجل	rajul	-kishi
گوینده	go'yande	-diktor
مطرح نمودن	matrah namudan	-muhokama qilmoq
خلاقی	xolloqi	-ijodiy

Kerakli adabiyotlar

Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi». .

Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».

tilida mustaqil ish matnlari.

Dehqonova L. Fors

Quyidagi gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling:

Uyda Ahmadan boshqa hech kim yo'q edi.

O'qituvchi kecha men haqimda nima dedi?

Yozuvchilar o'z ijodlari haqida so'zlab berdilar.

Siz Sa'diy Sheroziy ijodi to'g'risida nima bilasiz?

2. در باب be vosite-ye بواسیطة dar bore-ye درباره predloglar ishtirokida jumlar tuzing.

3.Lug'at ustida ishlash:

ملقت muloqot namudan – uchrashmoq نمودن

سخنرانی کردن	so'hanroni kardan	nutq so'zlamog
سرگرم	sar-garm	biror ishni berilib q ilish
رشته	reshte	soha
تالار قرائت	tolor-e qaroat	qiroatxona
مزبور	mazbur	qayd qilingan.
برجسته	bar jaste	mashhur
جزو	jo'zv	bo'lak
کنونی	ko'nuni	zamonaviy
محسوب شدن	mahsub sho'dan	hisoblanmoq
دیروز	diruz	kecha
گزیدن	gazidan	chaqmoq
کشیدن	kashidan	chekmoq
جستن	jo'stan	qidirmoq
یافتن	yoftan	topmoq

Kerakli adabiyotlar

Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi».r.

Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».

Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari.

1.Fors tiliga tarjima qiling.

A)O'zbekiston respublikasi yozuchilari o'z o'quvchi lari bilan uchrashdilar .

B)Toshkentda adabiyot va she'riyat bayrami bo'lib o'tdi.

V)Shoirilar o'z ijodlari xaqida gapirib berdilar

G)Kitob do'konlar xaridorlar bilan to'la edi.

2.Savollarga javob bering:

- (۱) جشن مرسومى شعر و ادب كجا بر گزار گرديد؟
 در اين مجلس كيهي شركت كردند ؟
 (۳) بسيارى از نويسندگان چه كردند ؟
 (۴) نويسندگان در باره چه سخن گفتند ؟

3.Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

در تاشكند جشن مرسومى شعر و ادب بر گزار گرديد
 مراکز فروش كتاب نيز بسيار ديدنى بود.

جشن شعر و ادب همه ساله در اوزبكستان بر گذارار ميكردد و جزو رسوم خلق محسوب ميشود .

4.Berilgan fe'llardan hozirgi zamon sifatdosh yasang.

گزیدن	gazidan	chaqmoq
کشیدن	kashidan	chekmoq
جستن	jo'stan	qidirmoq

يافتن yoftan topmoq

Kerakli adabiyotlar

Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi»
Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».
Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari
.Fors tiliga tarjima qiling.

- A)Men bu kitobni o'qiganman.
B)Bizning o'qituvchimiz Erondan kelgan.
V)U fors tilini yaxshi o'rganibdi.

2.Berilgan fe'llarni moze-ye naqlida tuslang. گرفتن greftan, آوردن ovardan

3.O'zbek tiliga tarjima qiling:

خیلی رنج کشیده‌و بمقصد رسیده‌ام
او دروغ گفته است
او مشغول شام خوردن بود

4.Nuqtalar o'rni ga berilgan fellarning mosini qo'yib gaplarni ko'chiring.

گرفته ، ندیده بودم ، گفته ، رسیده‌ام ، دیدنی ، یاد
کار بودند ، شرکت کردند ، بر گزار گردید بود
آدمم ، میبیند ، یاد گرفته است ، بدنیا آمده ، نباید ، آورده

من این فیلم را

خیلی رنج کشیده‌و بمقصد

او دروغ است

مراکز فروش کتاب در تاشکند نیز بسیار...بود

مرسومی شعر و ادب در تاشکند. . .

و

5.Lug'at ustida ishlash:

حاضر کردن	hozir kardan	tayyorlamoq
استادن	istodan	tikka turmoq
ادامه دادن	edome dodan	davom etmoq
خون	xun	qon
معاصر	mo'oser	hozirgi zamon

Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi»..214-215 betlar.
Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».
Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari.

Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi»..214-215 betlar.
Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».
Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari.

1.Quyidagi fe'llarni o'tgan zamon natijali fe'li shaklida tuslang.

برخاستن ، استراحت کردن ، آوردن ، گرفتن

2.Gaplarni Fors tiliga tarjima qiling:

- A) Bu olimning ilmiy ishlari nemis va ingliz tillariga tarjima qilingan.
V) Siz Oybekning « Qutlug' qon» romanini o'qiganmisiz.
G) Jomiy 817 yil hijriyda Hirot shahrida tug'ilgan.

3.Qo'yidagi fe'llar ishtirokida gaplar tuzing.

ایستادن tikka turmoq نشستن O'tirmoq خوابیدن Uxlamoq
مريض شدن kasal bo'lmoq بیدار شدن Uyg'anmoq

4. Quyidagi gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

- (۱). توانگری به هنر است نه بمال
بزرگی به عقل است نه بسال .
(۲) همدلی از همزبانی بهتر است .
(۳) .شخصی که از او کتاب گرفته اید دانشیار ماست .
(۴) گر دیده نبیند دل نخواهد

Kerakli adabiyotlar

Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi»..214-215 betlar.
Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».
Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari.

1.Quyidagi fe'llarni uzoq o'tgan zamon fe'li shaklida tuslang

خوابیدن ، نشستن ، ایستادن ، مريض شدن

2.Gaplarni fors tiliga tarjima qiling:

- a) Men o'tgan hafta undan xat olgan edim.
V) Men bu hind filmini o'tgan yili ko'rgan edim.
G) U mendan juda hafa bo'lgan edi.
D) Olim onasi bilan meva va sabzavotlar sotib olish uchun bozorga ketgan ekan

3. Quyidagi gaplarni o'zbek tiliga tarjima qiling:

هرچه از دوست میرسد نکو است

آنچه زود بدست آید دیرنپاید

سوحن راست تلح است

از حالا گفتن دهن شرین نمیشود

تشنه در خواب آب میبند

او از من رنجیده بوده است

4.Iboralarni suxbatda qo'llang.

ندیده بود.

آغاز شده بود.

زندگی نکرده بودند.

رنجیده بوده است.

دل نخواهد .

Abdusamatov M. Fors tili. T. «O'qituvchi»..214-215 betlar.

Xalilov L. Fors tili. 1992 y T. «O'qituvchi».

Dehqonova L. Fors tilida mustaqil ish matnlari.

1.Fors tiliga tarjima qiling.

A) Muso Toshmuhammad o'g'li Oybek 1905 yilda Toshkent shahrida dunyoga keldi

V) Oybek 1930 yil Toshkent davlat universitetining iqtisod fakultetini tugatdi

G) Oybekning «Qutlug' qon» romani 1939 yilda yozilgan

D) Oybekning asarlari sharq va g'arb tillariga tarjima qilingan

2.Savollarga javob bering:

آی بیک درکجا تولد یافت ؟

رمان تاریخی «خون مقدس» کی نوشته شده است ؟

آی بیک کدام اثر پشکین را ترجمه کرده است ؟
آبییک

کی چشم از جهان بست؟

3.Fors tilidan o'zbek tiliga tarjima qiling.

بدنیا آمدن ، بیایان رساندن ، فاروغالتحصیل ، پرداختن ، نوشته شده
موسی تاش محمد ، نویسندگان برجسته ، دوره هنریستان پدگاجی ، است
.

رمان تاریخی آبییک بنام «خون مقدس»

4.Berilgan fe'llardan hozirgi zamon sifatdosh yasang.

، پرداختن ، بیایان رساندن ، بدنیا آمدن ،

Adabiyotlar :

1. Abdusamatov M. «Fors tili» T.1977. 126-131-betlar.

2. Xalilov L. «Fors tili» T. 1992. 107-112 betlar.

3.Dehqonova L.Fors tili. Mustaqil ish matnlari.GulDU2004

1.Iboralarni suxbatda qo'llang.

- A) دوره هنرستان پدگاجی ،
B) بدنیا آمدن
V) نوشته شده است

۱

2.Yangi so'zlar bilan gaplar tuzing.

نویسندگان برجسته ، رمان تاریخی ، پرداختن، فاروغالتحصیل ،
تولد یافت ، بپایان رساندن ، نخستین ، احساسات

3.O'zbek tiliga tarjima qiling.

نوشته‌های آیینیک به بسیاری از زبان‌ها مردم شرق و غرب ترجمه
شده است . آیینیک در سال ۱۹۶۸ چشم‌ازجهان بست .
موسی تاش محمد وف مشهور به‌آیینیک یکی از نویسندگان برجسته معاصر
اوزبکی است . این نویسنده در سال ۱۹۰۵ در شهر تاشکند
بدنیا آمد .

Adabiyotlar :

1. Abdusamatov M. «Fors tili» T.1977.
2. Xalilov L. «Fors tili» T. 1992.
3. Dehqonova L.Fors tili. Mustaqil ish matnlari.GulDU2004.

